

Forradalom, reform és státuszöröklés: Kína, 1949-19961

Andrew G. Walder
Stanford Egyetem

Songhua Hu
McKinsey & Company

A rendszerváltás és a piaci reformok megzavarják-e a nemzetek közötti mobilitás mintáit? Kína politikai pályája két szempontból is különbözik más kommunista rendszerektől. Az első három évtizedben a rezsim szokatlanul szigorú korlátokat állított fel az elit státusz öröklése előtt. Az ezt követő piaci átmenet során pedig a kommunista párt - a legtöbb társrendszerrel ellentétben - változatlanul fennmaradt. Egy többgenerációs felmérés adatai arra utalnak, hogy annak ellenére, hogy a Mao-korszakban nyilvánvalóan kizárták őket a pártból és a kapcsolódó adminisztratív karrierekből, bizonyos forradalom előtti elitek meglepő mértékben továbbadták utódaiknak az elitstátusz egy típusát. A párteliteket ezzel szemben keményen sújtotta a radikális maoizmus, de utána gyorsan talpra álltak, és utódaik sokkal nagyobb arányban örökölték az elit státuszt.

Az átmeneti gazdaságokkal kapcsolatos kérdések, amelyek ma foglalkoztatnak bennünket, nagyban hasonlítanak azokra, amelyeket több mint fél évszázaddal ezelőtt ugyanezekkel a nemzetekkel kapcsolatban tettek fel. Miközben az államszocializmusból való kilépést vizsgáljuk, sokkal régebbi kérdéseket parafrázálunk: Milyen hosszú távú hatása van valójában a forradalomnak az osztályszerkezetre és az esélyegyenlőségre? Sikerül-e a korábbi eliteknek boldogulniuk a radikálisan új politikai és gazdasági körülmények ellenére? A nagy politikai és társadalmi változások nem tesznek mást, mint lehetővé teszik az új elitek felemelkedését és saját pozícióik megszilárdítását? Mi a forradalom és a reformok tényleges hosszú távú hatása? Ezek alapvető kérdések a

¹ Ezt a kutatást a Ford Alapítvány, a Luce Alapítvány és a Nemzeti Tudományos Alapítvány (SBR-9423453) támogatásával végezték. Hálásak vagyunk az *AJS* bírálóinak a korábbi vázlatok kritikus olvasásáért. Kérjük, hogy a levelezést Andrew Walder, Szociológiai Tanszék, Stanford Egyetem, Stanford, Kalifornia 94305. E-mail: walder@stanford.edu

a tudományág, akár a társadalmi rétegződés és mobilitás, akár a politikai szociológia az alterület. Miközben az államszocializmus közelmúltbeli hanyatlásának következményeit vizsgáljuk, egyre inkább tudatában vagyunk annak, hogy ezek a kérdések mennyire hasonlítanak azokra, amelyeket eredetileg a kommunista rendszerek 20. századi létrejötte vetett fel - és annak, hogy ismereteink még mindig korlátozottak e forradalmak korábbi hatásairól.

A mai átmeneti gazdaságokkal kapcsolatos kutatások szinte kizárólag a generáción belüli folyamatokkal foglalkoztak - a piac bővülésének, a privatizációnak és bizonyos mértékig a rendszerváltásnak az egyéni jövedelemre vagy karriermobilitásra gyakorolt hatásával a foglalkozás, a (múltbeli vagy jelenlegi) politikai kapcsolatok, az iskolai végzettség és más releváns változók alapján. Az ebből eredő szakirodalom nagy, és jelentős vitákat váltott ki, bár a legtöbb vita elsősorban a piaci mechanizmusoknak az egyének vagy háztartások keresetére gyakorolt hatására összpontosított (Nee 1989, 1991, 1996; Peng 1992; Bian és Logan 1996; Parish és Michelson 1996; Xie és Hannum 1996; Gerber és Hout 1998; Bian és Zhang 2002; Gerber 2002; Walder 2002; Wu 2002; Zhou 2002; Wu és Xie 2003; Hauser és Xie 2005; Walder és Nguyen 2008).² A karrierminták és a munkahelyváltások időbeli változásaival, valamint a politikai hovatartozás és az oktatás egyéni karrierre gyakorolt változó hatásával foglalkozó szakirodalom a kapcsolódó kérdéseket lényegesen kevésbé ellentmondásosan vizsgálta (Hanley, Yerhova és Anderson 1995; Szele'nyi és Szele'nyi 1995; Szele'nyi, Szele'nyi és Kova'ch 1995; Zhou, Tuma és Moen 1996, 1997; Walder, Li és Trei-man 2000; Li és Walder 2001; Wu 2006).

Csak a közelmúltban kezdték el vizsgálni e változások generációk közötti hatását (Gerber és Hout 2004). A késedelem oka érthető - hosszabb időbe telik felmérni a nagy társadalmi és politikai változások hatását a következő generációra, és még korai lenne végleges kijelentéseket tenni olyan rendszerekről, amelyek alig egy generációval ezelőtt omlottak össze. A többgenerációs felmérési adatok rendelkezésre állása azonban lehetővé teszi, hogy elkezdjük ennek a kérdésnek és egy régóta elhanyagolt, közvetlenül kapcsolódó témának a vizsgálatát - az államszocializmus alatti státuszöröklés mértékének -, amely az egyetlen olyan kiindulópont, amelyhez képest a jelenlegi időszak változásai mérhetőek. A generációk közötti mobilitást régóta a társadalmi és politikai változások (pl. a modernizáció és a forradalom) hosszú távú hatásának kulcsfontosságú mutatójának tekintik. A társadalmi eredetnek az egyéni életesélyekre gyakorolt nettó hatása az esélyegyenlőség központi mérőszáma egy társadalomban,

² Egy másik, de ezzel összefüggő vita a posztkommunista rendszerekben a *volt* párttagok tartós jövedelmi előnyeinek alapvető okairól folyik. Gerber (2000) úgy

Forradalom, reform és státuszöröklés

találja, hogy ezek az előnyök Oroszországban kizárólag a megfigyeletlen egyéni jellemzőknek köszönhetőek, ami arra utal, hogy az ilyen egyének bármilyen intézményi körülmények között jól teljesítenének. Ez a cikk a piaci átmenet és a jövedelmi egyenlőtlenségek ellentmondásainak meggyőző összefoglalását tartalmazza (lásd még Gerber 2001; Rona-Tas és Guseva 2001).

a státuszhatárok kikristályosodásának mértéke, valamint az, hogy egy azonosítható elit milyen mértékben és milyen mechanizmusok révén szilárdította meg státuszát.

Bár valamennyi államszocialista rezsimek közös volt a gazdasági modellje, amely inkább az "újraelosztás", mint a piac elvein alapult, és miközben a kormányzó pártok struktúrája azonos volt, belpolitikájukban is szembevető különbségeket mutattak. Sok országon belül éles politikai változások történtek a szocialista időszak alatt. A különböző rendszerek között éles politikai különbségek voltak az államszocializmus alatt, és még nagyobb politikai különbségek voltak az utóbbi években a posztkommunista és a reformkommunista rendszerek között. Ezeknek a politikai változásoknak, vagy "rezsindinamikának" közvetlen hatással kell lenniük az egyének életesélyeire (Zhou et al. 1996; Bian, Shu és Logan 2001; Walder 2003). Különösen Kína követett olyan politikai pályát, amely régóta különbözik a Szovjetunió és Kelet-Közép-Európa hasonló országaitól. Kína az 1960-as évek elején elítélte ezeket a többi szocialista rendszert, mint túlságosan mérsékelteket. 1949-től 1978-ig a kínai rezsimek sajátos politikát folytatott, amelynek célja az volt, hogy korlátozza a forradalom előtti és utáni elit azon képességét, hogy magasabb státuszt adjon át utódainak - ezt a politikát később teljesen feladták. 1978 után Kína politikai pályája a piaci reformok végrehajtása során egy sajátos úton haladt tovább: a politikai liberalizáció ellenére a Kommunista Párt túlélte, sőt virágzott, éles ellentétben az összeomló és posztkommunista politikai intézményeket kiépítő rendszerekkel. Mind a piacgazdaságra való áttérés előtt, mind pedig utána a kínai rezsimek voltak olyan jellemzői, amelyek alapján a státuszöröklés eltérő mintázatát várhatnánk. A Mao-korszakban szokatlanul erős intézményi akadályokat állítottak fel a státusátadás elé, míg a politikai liberalizáció és a Mao utáni folyamatos párturalom arra engedne következtetni, hogy legalább a pártelit körében folytatódott a státusátadás - és inkább növekedett, mint fordítva.

Az 1950-es évek elejétől kezdve az új kínai rezsimek olyan politikát vezetett be, amely a forradalom előtti időkből származó elit háztartások tagjainak megbüntetésére irányult, hogy távol tartsa őket a kommunista párttól, valamint a hatalmi és kiváltságos pozíciókból. Olyan politikát is bevezetett, amelynek célja az volt, hogy azonosítsa és előnyben részesítse azokat, akik politikailag megbízható háztartásokból származnak - különösen azokat, akik a győzelem előtt csatlakoztak a párthoz és szolgáltak a Népi Felszabadító Hadseregben (PLA) (Kraus 1981). A Szovjetunió és a szovjet blokk újabb rendszerei történetében már nagyon korán hasonló politikákat vezettek be, de ezeket vagy véletlenszerűen hajtották végre, vagy hamar felhagytak velük (Feldmesser 1960; Bauman 1974; Fitzpatrick 1978, 1979). Ráadásul 1966 és 1976 között a kulturális forradalom drákói politikát vezetett be, amely az új politikai elitre irányult, és arra törekedett, hogy megakadályozza őket abban, hogy

Forradalom, reform és státuszöröklés
státuszukat továbbadják gyermekeiknek (Whyte 1973). Voltak

a szovjet blokk történetében nincs párja ennek az erőfeszítésnek. A nemzedékek közötti státuszátvitel közelmúltbeli változásait Kínában nehezíti az a tény, hogy még mindig nem tudjuk mérni a korábbi politikák tényleges nettó hatását az elit háztartásokra, és ezért nincs valódi kiindulási alap, amelyhez képest a változásokat mérni lehetne.

Egy országosan reprezentatív, több generáción átívelő életút-felmérés most először teszi lehetővé e kérdések megválaszolását. Ez a cikk az 1949 utáni csaknem fél évszázadon keresztül vizsgálja a státusz öröklődését, a forradalom előtti és utáni elitre összpontosítva. Különösen érdekes a Mao-korszak drákói politikájának hatása, valamint a piaci reformmal egybeeső későbbi enyhítése. Milyen hatással voltak a diszkriminatív politikák a régi elitek utódaira - képesek voltak-e legyőzni az újukba állított politikai akadályokat? Milyen mértékben élveztek a forradalom utáni új elit utódai olyan eredendő karrierelőnyöket, amelyek túlmutattak azon, amit a képzettségük előre jelzett - a késői Mao-korszakban rájuk váró kihívások ellenére -, és ezek az előnyök nőttek vagy csökkentek a piaci átmenet Mao utáni korszakában?

A MOBILITÁSKUTATÁS KÉT HAGYOMÁNYA

A mobilitáskutatás két különböző hagyománya foglalkozik az általunk felvetett átfogó kérdésekkel. Az első a nemzetek közötti mobilitás nemzetek közötti összehasonlító kutatásában az államszocialista rezsimet az esetek inter-esting alcsoportjaként kezeli. Ez a hagyomány a gazdasági modernizációnak a társadalmak osztályszerkezetére gyakorolt hatásával és a nyitottság vagy társadalmi fluiditás relatív mértékével kapcsolatos kérdésekből indult ki. A cél a generációk közötti mobilitás általános arányaiban mutatkozó különbségek mérése annak érdekében, hogy jellemezni lehessen a társadalmi fluiditás mértékét egy társadalom egészében. Bizonyos értelemben ez a munka a teljes társadalmi struktúra anyagcseréjét vizsgálja, hogy felmérje, milyen mértékben reprodukálódik az egyenlőtlenség a generációk között. A magasabb mobilitási arányok nyitottabb társadalmi struktúrára utalnak, amelyben a foglalkozási célt kevésbé korlátozza a társadalmi származás; az alacsonyabb arányok zárt társadalmi struktúrára utalnak, amelyben a lehetőségek kevésbé egyenletesen oszlanak el. Az ilyen irányú munkák vagy olyan foglalkozási presztízs skálákat alkalmaznak, amelyek nemzetek közötti érvényességre törekszenek, vagy a mobilitási táblázatokhoz rendi asszociációs mérőszámokat, amelyek felmérik, hogy az egyének foglalkozási státusza összességében milyen mértékben magasabb vagy alacsonyabb, mint a szüleiké. E hagyomány központi törekvése, hogy megkülönböztesse a gazdasági expanzióból eredő strukturális mobilitást a megnövekedett társadalmi nyitottságot jelző

Forradalom, reform és státuszöröklés
körforgási mobilitástól, és meghatározza, hogy a formális oktatás milyen
mértékben válik a foglalkozási előmenetel kulcsfontosságú döntő
tényezőjévé (Grusky és Hauser 1984; Hout 1988; Ganzeboom, Luijkx és
Treiman 1989; Ganzeboom,

Treiman és Ultee 1991; Erikson és Goldthorpe 1992; Ishida, Miller és Ridge 1995). Az államszocializmusra alkalmazva a hagyomány azt az állítást próbálta tesztelni, hogy a kommunista rendszerek a gazdasági növekedés és a strukturális változások révén nagyobb esélyegyenlőséget teremtettek (Blau és Ruan 1990; Ganzeboom, DeGraaf és Robert 1990; Szeleányi 1998, 59-77. o.; Gerber és Hout 2004; Wu és Treiman 2007).

A második hagyomány sokkal szűkebb értelemben az elit kialakulására és a mobilitás politikai dimenzióira összpontosít, amelyek e rendszerekre jellemzőek - különösen a párttagság szerepe a karrierépítésben és a különböző elitpozíciókba vezető megbízólevelek típusai - mind az államszocializmusban, mind az azt követő piaci átmenetben. Ezeket a kérdéseket inkább a politikai szociológia kérdései inspirálták, mint azok a kérdések, amelyek a generációk közötti összehasonlító mobilitás kutatását vezérlik, és végső soron az elitkohézióval, a rezsimiek stabilitásával és a politikai változásokkal kapcsolatos kérdések motiválják őket. Ez a hagyomány azokból a kérdésekből ered, amelyek már régen felmerültek azzal kapcsolatban, hogy vajon egy új "uralkodó osztály" került-e uralomra az orosz forradalom örökségét képező egypárti diktatúrákban, különösen Sztálin hatalomra kerülése után (Trotsky 1937; Rizzi 1939; Burnham 1941; Moore 1944; Timasheff 1944; Djilas 1957; Konrad és Szeleányi 1957).
1979).

A felmérési adatokkal felvértezett kortárs szociológusok számára ezek a kérdések a kommunista rendszerekben a mobilitás politikai dimenzióira vonatkozó kérdéseket jelentettek, amelyeknek nem volt közvetlen megfelelője az egypárti diktatúrák és központi tervezgazdaságok nélküli társadalmakban - és amelyeket a másik hagyomány elhanyagolt (Walder 1985). Mi a párttagság és az oktatás relatív szerepe a karrierépítésben, és változik-e ez az idő múlásával? Eltérően mérlegelik-e ezeket a bizonyítványokat a politikai és közigazgatási hatalom különböző szintjeit magában foglaló karrierutakon? A párttagság és az elitstátusz viszonylag nyitott a különböző származású emberek számára, vagy ezek az elitstátuszok generációkon át öröklődnek? Ez a hagyomány figyelmen kívül hagyja a társadalmi mozgékonyssággal és a mobilitás általános arányával kapcsolatos szélesebb körű kérdéseket, és inkább a hatalom és a kiváltságok csúcsán lévőkre - és a politika mobilitásra gyakorolt hatására - összpontosít (Szeleányi 1987, 1998, pp.). 99-121; Massey, Hodson és Sekulic 1992; Hanley et al. 1995; Szeleányi és Szeleányi 1995; Szeleányi et al. 1995; Walder 1995; Eyal, Szeleányi és Townsley 1998; Walder et al. 2000; Bian et al. 2001; Li és Walder 2001; Hanley 2003).³
Tanulmányunk szilárdan ebben a második hagyományban gyökerezik, amelyet kiterjesztünk

Forradalom, reform és státuszöröklés

³ Ennek a hagyománynak az egyik ága Szeleányi (1988) elemzése a vidéki Magyarország magánvállalkozóinak családi eredetéről a szocialista időszakban - bár nyilvánvalóan egy újfajta vidéki elittel foglalkozik, amely csak a piaci reform legkorábbi szakaszában alakult ki.

a státus öröklődésének kérdéseit, nemcsak a forradalom utáni pártelit előnyeit vizsgálva, hanem a forradalom előtti elit utódainak sorsát is a Mao-korszakban és azon túl. Mindezt annak tudatában tesszük, hogy Kína politikai pályája különbözik más múltbeli és jelenlegi kommunista rendszerektől, és hogy a Kínára vonatkozó megállapításaink valószínűleg eltérnek más országokétól.

KÍNA: POLITIKAI LIBERALIZÁCIÓ ÉS INTÉZMÉNYI FOLYTONOSSÁG

Bár Kína nem tapasztalta a rendszerváltás olyan nyilvánvaló formáit, mint más átmeneti gazdaságok (Walder 2003), az elmúlt évtizedekben kevésbé látható, de mégis szembetűnő politikai változásokon ment keresztül. Ahhoz, hogy teljes mértékben értékelni tudjuk ezeket a változásokat, meg kell vizsgálnunk a reformok 1970-es évek végi kezdete előtti időszak politikáját - különösen az 1966 utáni, a kulturális forradalomhoz kapcsolódó évtizedet. Ebben az időszakban példátlan támadások érték a hivatalban lévő tisztviselőket, és olyan politikák, amelyek célja az volt, hogy megakadályozzák családjaikat abban, hogy megszilárdítsák elit státuszukat és előnyöket adjanak át utódaiknak (MacFarquhar és Schoenhals 2006, 252-72. o.). 1966 és 1972 között egyetlen egyetemre sem vettek fel osztályokat, és 1978-ig csak kis létszámú belépő osztályokat választottak ki párttisztviselők politikai ajánlásával (Unger 1982; Deng és Treiman 1997). A kormánytisztviselőket és szakembereket tömegesen küldték vidéki régiókba vagy gyárakba dolgozni az 1968 és 1972 közötti időszak nagy részében, és csak 1973-ban kezdtek el nagy számban visszatérni eredeti hivatali pozícióikba.⁴ Az 1966 utáni teljes évtizedben megszűnt a hivatalos értékelés és előléptetés rendszeres személyzeti gyakorlata, és 1963-tól 1978-ig nem volt béremelés (Walder 1986, 191- 205. o.). Szélesebb körben elemezték a "rusztikációs" politikát, amelynek értelmében szinte minden érettségizettet határozatlan időre vidékre küldtek. A gyakorlat 1968-ban kezdődött és egy évtizeden át tartott, ez idő alatt mintegy 18 millió fiatalt telepítettek át vidéki közösségekbe (Unger 1982; Zhou és Hou 1999). Csak az 1970-es évek végén tértek vissza nagy számban a városokba, és folytatták megszakított tanulmányaikat és karrierjüket. Ezek a radikális politikák leküzdhetetlennek tűnő akadályokat állítottak az elit státusz utódokra való átöröklése elé, mivel a normális oktatási és karrierépítés megszakadt.

Ezek a radikális változások kiegészítették az 1949-től az 1978-as megszűnéséig érvényesített osztálycímke-politikát. Ezek a címkék a következők voltak

⁴ Ezekben az években összesen 1,2 millió megyei és annál magasabb szintű párt- és kormánytisztviselőt küldtek hosszabb időre fizikai munkára, az ország irodai 1404

Forradalom, reform és státuszöröklés
személyzetének "túlnyomó többségét" (KKP Szervezési Osztálya 2000, 9. o.).

az oktatási előmenetelben és a munkaközvetítésben, ahol a forradalmárok és a korábbi kizsákmányolt osztályok háztartásainak előnyben részesítésére, valamint a korábbi birtokos és politikailag konzervatív elit tagjainak hátrányos megkülönböztetésére irányultak (Kraus 1981). A Mao-korszak radikális politikája elmélyítette a "reakciós" háztartásokból származó, "rossz osztályhátterrel" rendelkezőkkel szembeni megkülönböztetést. Az egykori forradalmárok "vörös" háztartásaira gyakorolt hatásuk azonban kétértelmű volt, mivel az átmeneti időszakban sokan ebből a háttérből származó emberekből tisztviselők lettek, és "revizionistaként" elsődleges célpontokká váltak; őket ezekben az években szégyenszemre eltávolították a hatalomból.

1978-ban, mindössze két évvel Mao halála után, mindezeket a politikákat elutasították és megszüntették. Megszüntették az osztálycímkék szerinti megkülönböztetést, újjáélesztették az egyetemeket, visszaállították az egységes felvételi vizsgákat, véget vetettek a városi fiatalok vidéki régiókba küldésének, rehabilitálták és (ha életben maradtak) visszahelyezték állásukba az igazságtalanul megítélt tisztviselőket, és visszaállították a kulturális forradalom előtti bér- és személyzeti gyakorlatot (Walder 1986, 224-35. o.; Lee 1991, 169-92. o.). Ezek jelentős politikai változások voltak, amelyek nyilvánvalóan kihatással voltak a karrier mobilitásra és a státusz öröklésére, még ha nem is előlegezték meg a későbbi más szocialista államokban megfigyelhető rendszerváltást. Bár tudjuk, hogy ezeket a korábbi drákói politikákat végrehajtották, tényleges hatásukról még mindig keveset tudunk.

A LEÍRÓ OSZTÁLYCÍMKÉK ÉS A HÁZTARTÁSOK POLITIKAI STÁTUSZA

Az elsődleges mechanizmus, amelyen keresztül a maoista rezsim beavatkozott a státuszok átadásába, a háztartások címkézése volt. Miután a párt 1949-ben megszilárdította a politikai hatalmat, a teljes városi és vidéki lakosságot politikailag meghatározott osztálycímkék szerint osztályozták. Az osztályozási rendszer a család foglalkoztatási státuszán, jövedelemforrásain és a helyi közösség "felszabadításának" idején fennálló politikai lojalitásán alapult. Az osztálycímkét egy egész háztartáshoz rendelték a férfi háztartásfő megjelölése alapján, és a későbbi nemzedékekben a férfi vonalon keresztül öröklődött (Kraus 1981). A konkrét osztálymegjelölések részletesek voltak, de három nagy kategóriába sorolták őket. A lakosság többségét vörösnek minősítették, vagy előzetesen hajlamosak voltak arra, hogy eredendően lojálisak legyenek a párthoz és annak politikájához. E csoport messze legnagyobb részét mindazok alkották, akiket a forradalom előtti társadalmi rend "kizsákmányolt" társadalmi osztályai közé tartoztak. Az ipari munkások,

Forradalom, reform és státuszöröklés
a szegény városi lakosok, a földnélküli szegények és az "alsó
középosztálybeli" parasztok alkották Kína 1949 előtti lakosságának
többségét, és a "vörös proletár" elnevezést kapták. Továbbá

ebbe a kivételezett vörös kategóriába azok a háztartások tartoztak, amelyeket olyan férfiak vezettek, akik a Kínai Kommunista Párthoz csatlakoztak, vagy a győzelem előtt a PLA-ban harcoltak, és akik közül sokakat 1949 után neveztek ki vezető pozícióba aktív szolgálatuk jutalmaként. A vörös háztartások összességében a városi lakosság mintegy 82%-át tették ki, és ennek csupán 4,4%-a tartozott ebbe a kisebb "forradalmár" csoportba (1. táblázat).

A politikai spektrumnak a vörös kategóriával ellentétes végén a "fekete" háztartások álltak, amelyeket reakciós politikai természetük miatt ítélték el. A vörös csoporthoz hasonlóan a fekete kategóriát is a gazdasági helyzet és a politikai lojalitás határozta meg. A kizsákmányoló társadalmi osztályokat, amelyeket a tulajdonjoguk alapján határoztak meg - a kapitalistákat, a földbirtokosokat és a gazdag parasztokat - sorolták ebbe a kategóriába. A működési elv az volt, hogy ők bérelték a munkaerőt és a polgári tulajdonviszonyokból származó értéktöbbletet, és ezért a kommunista párt programjával szemben eredendően ellenségesnek tekintették őket. Szintén ebbe a kategóriába tartoztak azok, akik a nacionalista párthoz csatlakoztak, vagy a nacionalista kormányban vagy hadseregben szolgáltak. Mindkét csoport nagyon kicsi volt - összesen a városi lakosság mintegy 3,4%-át tette ki (1. táblázat).

Egy harmadik csoport kétértelműen e két szélsőség között helyezkedett el. Ezt a "középső" vagy "hétköznapi" kategóriát úgy ítélték meg, hogy sem a párthoz nem volt eredendően lojális, sem pedig reakciós. Marxista értelemben vett "kispolgári" kategóriaként ezt a csoportot eredendően opportunistának ítélték: a forradalmi erőknek kedvez, amikor azok felemelkedőben vannak, és a reakciós erőkhez lojális, amikor azok erősek. Ebbe a csoportba tartoztak a városi és vidéki középosztályok: a fehérgalléros munkások, a szakemberek, a kis házalók és boltosok, valamint az önellátó "középparasztok". A forradalom előtti társadalomban ezek magasabb társadalmi státuszúak voltak - viszonylag magas iskolai végzettséggel, jövedelemmel és tulajdonosi státusszal rendelkeztek (lásd az 1. táblázatot). De mivel a termelési folyamatban nem vettek részt közvetlenül mások kizsákmányolásában, nem feltételezték róluk, hogy természetüknél fogva hűtlenek és a fekete kategóriába ítélték. Ez a csoport négyszer akkora volt, mint a fekete kategória - a városi lakosság mintegy 14,3%-a (1. táblázat). 1949 után az ebbe a kategóriába tartozó személyekről nem feltételezték, hogy természetüknél fogva hűtlenek és reakciósak, és nem szenvedték el a legrosszabb megkülönböztetést. Ugyanakkor nem részesülhettek olyan előnyben, mint a vörös kategóriába tartozók.

Bár ezek a kategóriák a (férfi) bérleti státuszon alapuló leíró jelölések, valójában két alapvető értelemben politikai státuszok. Először is, maguk a kategóriák a rezsim részéről politikai ítéleteket jelentenek a családok eredendő lojalitásáról. A címkéket továbbra is e háztartások egyes

Forradalom, reform és státuszöröklés
utódaihoz ragasztották, függetlenül azok tényleges politikai lojalitásától
és viselkedésétől, és a párt szervei előnyöket vagy hátrányokat
alkalmaztak az iskolai felvételeket, munkaközvetítéseket, előléptetéseket
és a társadalomba való felvételt kísérő politikai értékelésekben.

1. TÁBLÁZAT
A háztartások társadalmi jellemzői osztálymegjelölés szerint

Osztálycímke	Szülői Végzettség Tanulmányok (évek) 1948-ban	Szülői párt Tagság (%)	1949 előtt Ingatlan Tulajdonjog (%)	Nagyapa magas státuszban Foglalkozás (%)	1948- ban Kategori a
Piros:					
Forradalmi . . .	9.4	71.1	11.9	27.3	4.4
Proletár _____	4.2	15.4	4.3	13.5	77.9
Középső _____	5.5	10.5	18.3	67.3	14.3
Fekete _____	6.8	2.9	59.2	82.5	3.4
Általános _____	4.7	16.8	5.7	23.5	100

Forrás: 1996-ban gyűjtött retrospektív felmérési adatok (Treiman 1998).

Megjegyzés.-A szülői végzettség a válaszadó egyik szülőjének legmagasabb iskolai végzettsége; a szülői párttagság azon háztartások százalékos aránya, ahol legalább az egyik szülő belépett a pártba; az 1949 előtti tulajdonjogot a több kérdésre adott igen válasz határozza meg: az apai nagyapa vagy apa 1949 előtt "a lakáson kívüli épületek", "a családtagokon kívül további munkásokat is alkalmazott", "bérleti díjat szedett" vagy "nagyvállalkozás tulajdonosa" volt-e; és a magas státuszú foglalkozás a "középparaszt", "kisvállalkozó", "gazdag paraszt vagy földbirtokos", "bolt tulajdonos, épület bérbeadó vagy vállalkozó", "házitanító vagy tanár" és "orvos, kínai orvos vagy állatorvos".

maga a párt (Kraus 1981; Unger 1982; Lee 1991). Másodsor, az osztályozási rendszer politikai dimenziói elsőbbséget élveztek a társadalmi osztályok alapján történő meghatározással szemben. Egy földbirtokos, gazdag paraszt vagy tőkés háztartás tagja, aki belépett a kommunista pártba vagy harcolt a PLA-ban (és sokan voltak), forradalmi vörösnek minősült, még akkor is, ha az apa háztartása reakciónak minősült. Hasonlóképpen, azok a munkások vagy szegény parasztok, akik valamilyen minőségben a nacionalistákat szolgálták, a reakciós fekete kategóriába sorolódtak volna, még akkor is, ha marxista szempontból a kizsákmányolástól szenvedő háztartásokból származtak.

Egészen az utóbbi évekig nem álltak rendelkezésre adatok az e kategóriákba tartozó háztartások tényleges társadalmi jellemzőiről. A Mao utáni felmérések, amelyekben visszamenőlegesen kérdeztek a családi osztályok megjelöléséről és a szülői háttéréről, segítenek megérteni, hogy a gyakorlatban hogyan osztották be ezeket a kategóriákat. Az első figyelemre méltó megállapítás az, hogy a forradalmi vörös kategória számos társadalmi jellemzőben osztozott a fekete, korábbi kizsákmányoló osztályok és a politikai reakciók társadalmi jellemzőiben. A forradalmi osztályban a szülők iskolázottsága több mint kétszerese volt a proletárosztály átlagának, és még a fekete és a középosztálybeli háztartások átlagánál is jelentősen magasabb volt (1. táblázat). Nyilvánvaló, hogy pontatlan az az elképzelés, hogy a kínai kommunista mozgalom élén alacsonyan képzett vidéki forradalmárok álltak. Ennek részben az az oka, hogy a középosztálybeli és régi elit

Forradalom, reform és státuszöröklés
családokból származó forradalmárokat szinte minden esetben a
forradalmárok közé sorolják. A forradalom előtti tulajdonviszonyokra és
a lakhatásra vonatkozó adatok...

American Journal of Sociology

A válaszadók nagyszüleinek foglalkozási státusza arra utal, hogy a forradalmi háztartások tulajdonosi szintje nem sokkal maradt el a korábbi középosztályokétól (és több mint kétszerese volt a proletár háztartásokénak), és a nagyszülők több mint egynegyedének viszonylag magas státusú foglalkozása volt (1. táblázat). Más szóval, ezek olyan háztartások voltak, amelyek a forradalom után normális esetben várhatóan jól boldogulnának a párt osztályvonalában rögzített kivételezés nélkül is.

RÉGI ÉS ÚJ ELIT A FORRADALOM UTÁN

A szülők 1949 utáni foglalkozási és politikai státuszára vonatkozó adatokkal kombinálva ezek a politikai kategóriák felhasználhatók a városi kínai háztartások három különböző típusú elitbe való besorolásához. Az első a "forradalmi káder" elit. Ebbe a csoportba azok a háztartások tartoznak, amelyekben olyan emberek élnek, akik 1949 előtt a Kommunista Pártban vagy a PLA-ban szolgáltak - és forradalmárnak minősültek -, vagy akik 1949 után kerültek kiemelkedő politikai és közigazgatási tisztségekbe. Az összes forradalmi osztálycímkével ellátott háztartás ebbe a kategóriába tartozik, és ők alkotják a forradalmi káder elitnek valamivel kevesebb mint a felét. A többi olyan háztartás, ahol az egyik szülő elit közigazgatási pozícióba nevezték ki. Ezek túlnyomó többsége (az összesnek mintegy 43%-a) proletár címkét visel. A fennmaradó 10% szinte teljes egészében középosztályi címkével ellátott háztartásokból származik. Mindössze két háztartás szülei jutottak el elit közigazgatási pozícióba a fekete osztálycímké ellenére (lásd a 2. táblázatot).

Az elit háztartások második típusa a "pártháztartás", amelyben a legalább az egyik szülő tagja volt a kommunista pártnak, de egyébként nem sorolható a forradalmi-keresztény kategóriába. Ezek a háztartásfők voltak az első generáció, akik 1949 után léptek be a pártba. Városi mintánkban a felnőttek mindössze 17%-a volt valaha is a Kommunista Párt tagja. A pártba felvett egyéneket mind a családi háttér, mind az egyéni teljesítmény szempontjából átvilágították, és a munkahelyükön működő pártosztályok és bizottságok megvizsgálták és lojálisnak minősítették őket (Walder 1995). A párttagság önmagában nem jár kiváltságokkal és magas foglalkozási státusszal. Azonban összeköti az egyéneket a munkahelyükön lévő hatalmi hálózatokkal, a politikai státusz és megbízhatóság jelzőjét adja, és kijelöli az egyént a jövőbeli oktatási lehetőségek és a karrierépítés szempontjából (Li és Walder 2001). A kommunista párttag által vezetett háztartások tehát a rendszerhez való szoros kapcsolataikban különböznek a háztartások többségétől. Az ebbe a

1412

Forradalom, reform és státuszöröklés
kategóriába tartozó háztartások mintegy 90%-a

TÁBLÁZAT 2
A háztartástípusok társadalmi jellemzői

Háztartás típusa	1949 előtti ingatlanok Tulajdonjog (%)	Szülői Oktatás (évek)	Szülői párt Tagság (%)	Forradalmi Osztály (%)	Proletár Osztály (%)	Közép ső Osztály (%)	Fekete Osztály (%)	Összesen No. esetek száma
Revolutionary-cadre . . .	10.9	8.5	71.6	47.4	42.8	9.1	.7	285
Fél háztartás ____	6.2	6.3	100	0	89.9	9.1	1.0	308
Régi elit _____	26.4	5.3	0	0	0	79.6	20.4	481
Hétköznapi _____	4.2	3.8	0	0	100	0	0	1,983
Általános _____	8.5	4.7	16.8	4.4	77.9	14.4	3.4	3,057

Megjegyzés: - Az 1949 előtti tulajdonviszonyokat, a szülők iskolai végzettségét és a párttagságot az 1. táblázatban foglaltak szerint határoztuk meg. Az átlagos háztartások meghatározása az alábbi, az adatokról és az elemzési stratégiáról szóló részben található.

piros proletár osztálycímét viselt, a többiek közül pedig majdnem mindenki középosztályi címkét (2. táblázat).

Az elit háztartás harmadik típusa sok szempontból negatív státusz, mivel azokra vonatkozik, akik a forradalom előtti társadalmi rendben kiváltságosok voltak. Ezek a "régi elit" háztartások látták el a régi rendszer gerincét alkotó politikusokat, menedzsereket, bankárokat és földbirtokosokat, akiknek a vagyoniát az 1950-es években kisajátították. Ők adták a viszonylag jól képzett szakembereket és a fehérgalléros munkásokat is, akik, bár nem rendelkeztek termelőeszközökkel, viszonylag magas jövedelemmel rendelkeztek a forradalom előtti időszakban. E háztartások túlnyomó többségét (80%) középosztálybelinek minősítették, míg a maradékot fekete osztálycímével látták el. Ezeket a háztartásokat vagy aktívan diszkriminálták, vagy politikailag nem bíztak bennük teljes mértékben. Viszonylag magas iskolai végzettséggel rendelkeztek 1949 előtt (2. táblázat), és aktív politikai diszkrimináció hiányában általában elvárható lenne, hogy státuszukat magas arányban adják át a következő generációknak (Ganzeboom et al. 1991).

A forradalom után a forradalmárok és párttagok által vezetett háztartásokat másként kellett kezelni, mint a régi elitet. A forradalmi vezetők politikai hatalommal rendelkeztek, és háztartásaiknak államilag jóváhagyott kivételezésben kellett részesülniük. Ezt a politikát 1966-ig nem támadták meg. Az ezt követő kulturális forradalom során azonban ugyanezen elit háztartások közül sokakat megtámadtak Mao párton belüli revizionizmus elleni támadásának részeként. Csak az 1970-es évek közepén foglalták vissza korábbi pozíciójukat, és csak az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején került sor széleskörű rehabilitációra és a korszak elit áldozatainak kárpótlására (Lee 1991, 163-92. o.). Ezzel szemben a régi elit családok, miközben a régi rendszerből származó szakmai/vezetői tapasztalatok családi örökségét vitték tovább, különböző mértékű diszkriminációval szembesültek. Az ezt a diszkriminációt kikényszerítő politikát hivatalosan csak 1978-ban törölték el, és még mindig nem világos, hogy mi volt a nettó hatásuk.

AZ ÁLLAPOTÁTVITEL MECHANIZMUSAI

A legnyilvánvalóbb mechanizmus, amelyen keresztül a háztartás státusza generációkon átível, az osztálycímkezési politika. Az osztálycímkezés az életpálya két fontos pontján történik. Az első a kommunista pártba való belépés. A forradalom után a párttagság a hatalmi és kiváltságos pozíciókba való gyors felemelkedés egyik legfontosabb igazolásává vált, sőt, a szerényebb végzettségűek számára a párt által támogatott felnőttképzésbe való bejutást is lehetővé tette (Walder 1995; Li és Walder 1406

Forradalom, reform és státuszöröklés

2001). A második a munkaerőpiacra való belépés, és ezt követően a promotívumokban való részvétel (Hu 2008). E pontok mindegyikénél a párttisztviselők átvilágítják a be-

a párttagság és az osztályhoz való tartozás szempontjából is (Walder et al. 2000). Ez egy formálisan szervezett szűrési folyamat - egy "hűségsszűrő" -, amelyet a pártszervezet, a politikai bürokrácia minden jelentősebb városi munkahelyen megszervezett politikai bürokrácia érvényesít.

A formálisan szervezett személyzeti rendszer és annak kifejezett szabályai korántsem az egyetlen működő mechanizmusok. A partikuláris kötődések szintén hatással vannak, és bár potenciálisan felülírhatják a hivatalos politikát, ugyanakkor annak megerősítésére is szolgálhatnak. A városi Kínában az álláskeresés jellemzően erős személyes kapcsolatok felhasználásával történik, hogy áthidalják a személyes hálózatokban lévő szakadékokat, és befolyásolják a munkahelyi tisztviselőket a felvételi döntéseikben (Bian 1997). Az ilyen típusú személyes befolyás attól függetlenül működik, hogy a munkaerő elosztása a piacokon vagy a bürokrácián keresztül történik - mindaddig, amíg a munkaszervezetek tisztviselői mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a felvételi döntésekben. A magas státuszú és személyes tekintéllyel rendelkező egyének jobb helyzetben vannak ahhoz, hogy hálózataikon keresztül befolyásolják a felvételi döntéseket, mivel több erőforrással rendelkeznek, amelyeket szívességek cseréjére használhatnak.

A mechanizmusok egy utolsó csoportja ismertebb a generációk közötti összehasonlító mobilitás tanulmányozói számára. A szülők iskolai végzettsége erőforrás az utódok iskolai végzettsége szempontjából, ahogyan a magasabb státuszú szülők magasabb karrierelvárásokat támasztanak gyermekeikkel szemben, és magasabb karriercélokra ösztönzik őket. Ezért azt várnánk, hogy a forradalmi háztartások, amelyekben bármely csoport közül a legmagasabb a szülők iskolázottsági szintje és a foglalkozási státuszuk is magas, magas arányban adják át státuszukat az utódoknak - még hivatalos kivételezés hiányában is. Egy ilyen típusú mobilitási rendszerben azonban ezek a jól ismert mechanizmusok a politikai aktivizmusra és a párttagságra is érvényesek lennének. Ugyanazért, amiért a magas szülői végzettség és státusz erőforrásokat biztosít és törekvéseket ébreszt az utódokban, a szülői párttagságnak (és a politikai rangnak) előnyt kell biztosítania a párttagság megszerzésében és a közigazgatási karrier elérésében. Ezzel szemben a régi elit háztartások tagjai, akiknek viszonylag magas a szülői végzettsége, de kevés a politikai státuszuk és befolyásuk, nagy valószínűséggel nem rendelkeznek előnyökkel a párttagság megszerzésében és a hivatali karrier folytatásában. Sőt, a családjuk oktatási forrásaihoz képest valószínűleg hátrányt szenvednek el, különösen a párttagság megszerzésében, ami a későbbi közigazgatási karrier kulcsa. Következésképpen nagyobb valószínűséggel alakítanak ki olyan karrierstratégiákat, amelyek végcélja olyan viszonylag magas státuszú foglalkozások, amelyek ugyan megkövetelik az iskolai végzettséget, de nem igényelnek kiterjedt politikai szűrést (Walder 1995;

Walder et al. 2000).

AZ ADAT- ÉS ELEMZÉSI STRATÉGIA

E különböző elit háztartások időbeli sorsának vizsgálatához elemezzük a Kínában 1996-ban végzett, országos reprezentatív, 3087 20-69 éves városi felnőtt körében végzett élettörténeti felmérés városi mintájából származó adatokat.⁵ E felmérés adatait a városi és vidéki jövedelem meghatározásáról (Walder 2002; Wu 2002; Wu és Xie 2003) és a karriermobilitásról (Walder et al. 2000; Li és Walder 2001) szóló korábbi tanulmányokban elemezték.⁶ A kérdőív a válaszadó párttagságára, valamint teljes iskolai és foglalkozási előéletére vonatkozóan kért információkat. Hasonló információkat gyűjtöttek más családtagokról is különböző időpontokban: a szülők iskolai végzettsége, párttagság és foglalkozás a válaszadó 14 éves korában, az apai nagyapa foglalkozása 1948-ban, a család 1949 előtti tulajdonjoga és a család osztálymegjelölése. Az iskolai végzettséggel kapcsolatos információk hiánya miatt 3 esetet, a párttagsággal kapcsolatos információk hiánya miatt 4 esetet, a családi osztálycímkével kapcsolatos információk hiánya miatt pedig 23 esetet hagyunk ki. Így maradt egy 3057 érvényes esetből álló minta.

Az elit karrierok korábbi elemzéseikhez hasonlóan elemzésünk kizárja a vidéki mintát, mivel abból hiányoznak a közigazgatási és szakmai állások, amelyek elemzésünk célfoglalkozásai. Ráadásul maga a párttagság is viszonylag ritka a vidéki lakosok körében: A vidéki minta összes válaszadójának 5,8%-a volt tagja a Kommunista Pártnak 1996-ban, szemben a városi válaszadók 17,3%-ával. Ha a foglalkozási struktúra egészének mobilitási arányát akarnánk megbecsülni, elengedhetetlen lenne, hogy a vidéki és a városi mintát is bevonjuk. A vidékről városba irányuló migráció erős történelmi akadályai Kínában, valamint a vidéki és városi foglalkozási struktúrák hatalmas különbségei súlyos mintaszelekciós torzítást eredményeznének a foglalkozási öröklődés általános szintjének bármilyen becslésében (Wu és Treiman 2007). A mi célunk szűkebb körű, és nem igényel információt arról, hogy a mezőgazdasági háztartásokból származó személyek képesek-e magasabb státuszú, nem mezőgazdasági foglalkozásokba lépni. Olyan konkrét elitfoglalkozásokat veszünk célba, amelyek szinte kizárólag városi területeken csoportosulnak, és

⁵ A felmérés - Life Histories and Social Change in Contemporary China - egy 6473 városi és vidéki háztartásból álló minta része volt (Treiman 1998). A terv egy többlépcsős rétegzett valószínűségi minta volt, amely 100 megyei szintű egységből állt össze egy országos listából, amelyből csak Tibetet zárták ki. Minden megyei szintű egységen belül két lakosbizottságot vagy falut választottak ki mintavételi pontként. A minta tartalmazza az állandó és ideiglenes lakosként nyilvántartott személyeket, de nem tartalmazza a nem regisztrált migránsokat. Az adatkészlet, a kódkönyv, valamint a mintatervezés és a felmérés adminisztrációjának dokumentációja online elérhető a UCLA Társadalomtudományi Adattárában (<http://www.issr.ucla.edu/data-archives>).

Forradalom, reform és státuszöröklés

⁶A városi és vidéki mintákat együtt elemezték a Mao-korszakban a nemzetek közötti foglalkozási mobilitásról szóló, nemrégiben készült tanulmányban (Wu és Treiman 2007).

célunk, hogy elemezzük a városi foglalkozási dinamikában bekövetkező időbeli változásokat.

Az alábbi elemzésekben azt vizsgáljuk, hogy az elit háztartásokból származó utódok milyen eséllyel jutnak el háromféle pozícióba: párttagság, elit közigazgatási pozíció és elit szakma.⁷ Elsősorban az érdekel bennünket, hogy a különböző típusú elit háztartások tagjai milyen valószínűséggel jutnak el ezen pozíciók valamelyikébe, az egyéb egyéni vagy szülői jellemzők vektorától függetlenül, amelyek egyébként megjósolnák ezeket az eredményeket. Korábbi publikációk már kimutatták, hogy az iskolai végzettség és a párttagság nagy hatással van a különböző típusú elitpozíciók elérésére (Walder 1995; Walder et al. 2000; Li és Walder 2001). Stratégiánk két összetevőből áll. Először is azt vizsgáljuk, hogy a családi háttérnek van-e nettó hatása a párttagság elérésére és az egyéni karriereredményekre, miután kontrolláltuk ezeket az egyéni jellemzőket - és a szülők iskolai végzettségét. Minden elemzésben külön becsléseket vezetünk le az 1977 előtti és utáni időszakokra. Másodszor, statisztikailag összehasonlítjuk a becsült esélyhányadosokat e két időszak között, hogy felmérjük a Mao utáni korszakban bevezetett változás jellegét és mértékét.

Az elit családi hátteret jelző független változókat a következőképpen kódoltuk. A forradalmi-káder háztartások két kritérium egyikének felelnek meg: vagy az osztálycímke volt forradalmi, vagy a válaszadó legalább egyik szülője elit közigazgatási (káder) tisztséget töltött be, amikor a válaszadó 14 éves volt. A mintában 285 válaszadót (vagy 9,3%-ot) kódoltak forradalmi káderháztartás tagjaként. Pártháztartás az, amelyben a válaszadó legalább egyik szülője párttag volt, amikor a válaszadó 14 éves volt, és amely még nem volt káderforradalmi háztartásként besorolva. A mintában 308 válaszadó (vagy 10,1%) tartozott ebbe a kategóriába.

Az alábbiakban ismertetett elemzésekben ezt a két elit-politikai kategóriát egyetlen "új elit" kategóriává egyesítjük. A szűken meghatározott kategóriák túl kevés esetet tartalmaznak ahhoz, hogy statisztikailag szignifikáns eredményeket hozzanak létre számos elemzéshez, amelyet el kívánunk végezni. Ez elkerülhetetlenül a pontosság csökkenésével jár - a forradalmi káderelit egyértelműen magasabb rangú és magasabb státuszú, mint az 1949 után csatlakozott egyszerű párttagok által vezetett háztartások. A kombinált kategória tehát kevésbé elit, mint ami ideális lenne az ilyen típusú elemzésekhez - így kevésbé valószínű, hogy a következő eredményeket kapjuk

⁷ Az "elit szakma" meghatározása megegyezik Walder et al. (2000) meghatározásával: "középszintű szakmai/műszaki személyzet" vagy "magas szintű szakmai/műszaki személyzet" kategóriába sorolt foglalkozás. Az "elit adminisztratív pozíció" meghatározása eltér a korábbi kiadványtól: A "magánvállalkozás vezetője" nem

Forradalom, reform és státuszöröklés

tartozik a "párt- és kormányzati szervezetek vezető káderei" kategóriába. Operatíván ez a "válaszadó foglalkozása" változóban a 200-299-es foglalkozási kódokat foglalja magában, a 246-os kódúak kizárásával.

fel fogja fedezni az előnyöket. Az eredmények értelmezésekor azonban erre a szélesebb új elitkategóriára vonatkozóan jelentős különbségeket észlelünk a két elitcsoport között, amikor azokat külön elemzésekben észleljük, amelyeket nem közlünk a táblázatokban. Az új elit kombinált kategóriájába 593 háztartás tartozik, ami a mintába került háztartások 19,4%-a.

Az ezzel szemben álló régi elit kategória olyan fekete vagy középosztálybeli címkével ellátott háztartásokat tartalmaz, amelyeket egyébként nem soroltak a forradalmi káder- vagy pártháztartások közé. Ezeket a háztartásokat vagy aktívan diszkriminálták (fekete osztály), vagy megtagadták tőlük a vörös háztartásoknak ígért kedvezményt (középosztály). A fekete és a középosztály kategóriákat ugyanabból az okból kombináltuk, mint a két új elit kategóriát, hasonló pontosságvesztéssel. A fekete osztályok a politika szerint a diszkrimináció legmeregvebb formáit kellett, hogy elszenvedjék, míg a középosztálybeli háztartásokat, mint semleges kategóriát, a politika finomabban, csak a vörös háttérűekhez képest diszkriminálta. A kombinált kategória tehát kevésbé valószínűsíti a tényleges hátrányok statisztikai kimutatását. A fekete és a középosztálybeli kategóriák közötti szignifikáns különbségekről azonban akkor számolunk be, ha azokat külön elemzésekben észleljük, amelyeket a táblázatokban nem közlünk. A mintában 481 válaszadó (15,7%) tartozott ebbe a kombinált kategóriába.

Végül, ha egy háztartás nem felel meg sem az új, sem a régi elit kategóriába való besorolás feltételeinek, akkor "átlagos" háztartásnak minősül. A gyakorlatban ezek azok a háztartások, amelyek osztálymegjelölése piros - általában proletár, városi szegény vagy földnélküli paraszt -, és amelyeket nem a kommunista párt tagjai vezetnek. A minta 65%-át teszik ki, és az alábbi elemzésekben a kizárt kontrasztkategóriaként szerepelnek. Az elemzésben használt változók definíciói és marginális táblázatai a függelékben (A1. táblázat) találhatóak.

A szülői státusz változó hatásának értékeléséhez eseménytörténeti elemzéseket alkalmazunk. Az időben változó jellemzőket éves időszakokká alakítjuk át, hogy lehetővé tegyünk, hogy ugyanazon egyének esetében is változhassanak. A periódusspecifikus hatásokat tartalmazó exponenciális kockázati ráta modelleket egy általános formájú modellben specifikáljuk.

$$r(t) \mathbf{p} \exp [pb_p + X(t)b_x + pX(t)b_i],$$

ahol $r(t)$ az adott pozíció elérésének kockázati rátája a p időszakban (t , t
1414

Forradalom, reform és státuszöröklés

+ D_t között, p egy dummy változó, amely az 1977 előtti és utáni időszakokat jelzi, b_p az időszakok hatását jelző együttható, $X(t)$ egy vektor.
a személyes jellemzők és a családi háttér kovariánsainak hatása az időpontban

t , valamint a baloldali cenzúra kontroll dummy változója,⁸ b_x a modellekből előre jelzett együtthatók vektora, $pX(t)$ az időszak és a kovariánsok vektora közötti interakciós kifejezés, és b_i az interaktív hatásokat jelző együtthatók vektora. A táblázatokban nem a szokásos additív együtthatókat, hanem multiplikatív kockázati arányokat közlünk a logaritmikus kockázati rátára vonatkozóan. A két formátum ugyanazt az információt tartalmazza, de az előbbi könnyebben értelmezhető.

Érdekel bennünket a családi háttér hatása a Mao-korszakban elért karriereredményekre, valamint a Mao utáni piaci reformok által bevezetett változások mértéke. A kockázati arányokat két különböző időszakra kapjuk: b_x az 1949-es forradalom utáni 27 évre, a Mao-korszak végéig (1950-77) és $b_x + b_i$ a politikai liberalizáció és a piaci reformok ezt követő 18 évére (1978-96). A kockázati arányok az egyes változók nettó hatását mutatják az egyes időszakok során egy adott pozíció elérésének esélyére, a megfigyelt események és az adott időszakban az ilyen események által veszélyeztetett népesség alapján. A b_i kifejezés lehetővé teszi számunkra, hogy az utóbbit a statisztikai tesztek szigorúval értékeljük.

Természetesen előnyösebb lenne külön becsléseket készíteni a Mao-korszak első 17 évére, az 1966-76-os drákói kulturális forradalom politikájának kezdete előtt. Az elitpozíciókra való összpontosításunk azonban azt jelenti, hogy függő változónk ritka esemény. A kulturális forradalom évtizedének elkülönítése a Mao-korszak többi részétől olyan mértékben csökkenti az esetek számát, hogy kevés statisztikailag szignifikáns együtthatót tudunk létrehozni. A táblázatokban közölt elemzésekben ezért a Mao-korszakot egészként kezeljük, még akkor is, ha elismerjük, hogy az utolsó 10 év politikai szempontból meglehetősen különbözött az előző 17 évtől. Amikor a Mao-korszakon belül statisztikailag szignifikáns különbségeket tudunk kimutatni, azokat az alábbiakban megemlíjük, de a táblázatokban nem közöljük az eredményeket.

Minden modell maximális valószínűségű becslést (MLE) használ. A válaszadókat rétegzett mintából választották ki, ami aláássa a feltételezést, hogy

⁸ A Mao utáni időszakban a kockázati csoportba tartozó emberek két csoportból álltak: azokból, akik a Mao-korszakban nem tapasztalták az eseményt, és azokból, akik 1978 után kerültek a kockázati csoportba. Ez a két csoport szisztematikusan különbözhet egymástól mind megfigyelt, mind megfigyeletlen módon. Elővigyázatosságból egy dummy változót adtunk hozzá, amely jelzi, hogy a válaszadó az előbbi csoportba (1-es kóddal) vagy az utóbbiba (0-s kóddal) tartozott. A baloldali cenzúra problémája mellett néha a jobboldali cenzúrát is az eseménytörténeti elemzés potenciális problémájaként említik. A mi esetünkben például nem áll rendelkezésünkre információ a válaszadókról 1996-on, a felmérés időpontján túl. A jobboldali cenzúra problémája a belső érvényességgel kapcsolatos. Vagyis nem tudjuk, hogy a vizsgálat

Forradalom, reform és státuszöröklés

eredményei ugyanazok lennének-e, ha a státuszt reprezentáló függő változót más befejezési időpontban értékelnénk. Ebben a tanulmányban azonban a jobboldali cenzúra nem jelent problémát, mivel két olyan időszakot vizsgálunk, 1950-77 és 1978-96 között, amelyek mindkettő a cenzúra dátumának határán belül van.

a hagyományos varianciabecslések - a megfigyelések függetlensége. Ezért robusztus MLE-t használunk a standard hibák kiigazítására az elsődleges mintavételi egységek klaszteresedése miatt. Ez nem változtatja meg az együtthatóbecsléseket, de biztosítja az együtthatók torzítatlan standard hibáit.⁹

A PÁRTTAGSÁG MEGSZERZÉSE

Az államszocializmusban a párttagság önmagában is státuszjelző és a jövőbeli karrierépítést előre jelző bizonyítvány. A Kínával kapcsolatos korábbi kutatások kimutatták, hogy a párttagságnak nagy nettó hatása van az elit közigazgatási pozíciók elérésére a piaci átmenet kezdete előtt és után is (Walder et al. 2000). A párttagság hatása különösen nagy azok esetében, akik még fiatalon lépnek be: ezeket az egyéneket lényegében támogatják mind a gyors jövőbeli karrierépítéshez, mind pedig a felnőttkori iskoláztatás révén az iskolai végzettség megszerzéséhez (Li és Walder 2001). Egy olyan átmeneti gazdaságban, ahol a kommunista párt továbbra is hatalmon van, a párttagság megszerzésének tendenciái az egyes időszakokban hasznos információkat szolgáltathatnak a státuszöröklés mintáinak változásáról. A 3. táblázat két olyan modell becsléseit mutatja be, amelyek csak abban különböznek egymástól, hogy a szülői iskolai végzettséget kontrollváltozónak tekintik. Az 1. modell (1a-1c oszlopok) nem tartalmazza ezt a kontrollt, míg a 2. modell (2a-2c oszlopok) tartalmazza. Mindkét modellben az *a* oszlop a Mao-korszakra vonatkozó kockázati arányokat, a *b* oszlop pedig a Mao utáni korszakra vonatkozókat tartalmazza. A *c* oszlop mindkét modellben a két időszak közötti különbséget jelentő kockázati arányokat közli, az előző két oszlop együtthatóinak hányadosaként kifejezve. Mindkét modell azt mutatja, hogy a párttagságot erősen befolyásolta a nem, az életkor és az iskolai végzettség. A nők csak 34%-kal nagyobb valószínűséggel lépnek be a pártba, mint a férfiak, és ez a hatás az időszakok között állandó. Az életkor hatása a Mao-korszakban nagy, de utána jelentősen csökken. A Mao-korszakban minden egyes életév (25 éves korban) 20%-kal növeli a pártba való belépés esélyét.¹⁰ A Mao utáni korszakban ez a hatás 25 éves korban évenként 12%-ra csökken, és az együtthatók közötti különbség statisztikailag szignifikáns a szülői iskolázottság kontrollja nélküli modellben. A válaszdó iskolai végzettségének hatása jelentősen növekszik az egyes időszakok között. A Mao-korszakban ez a hatás kicsi - a pártba való belépés esélye csak 5%-kal nő az iskolai végzettség évenként -, de a Mao utáni időszakban az esély 20%-ra nő az iskolai végzettség évenként. Az időszakok közötti különbség a következő mindkét modellben statisztikailag szignifikáns.

A 3. táblázat azt is mutatja, hogy a háztartási státusz erős nettó hatást

Forradalom, reform és státuszöröklés gyakorol a

⁹Lásd a Stata *streg* parancsának dokumentációját.

¹⁰Az életkorra vonatkozó együttthatót 0 éves korra becsültük. A kvadrátikus kifejezés *age2* azt jelzi, hogy ez a hatás minden egyes életévvel 0,9929-cel csökken, ami 25 éves korban 1,20-as kockázati arányt eredményez. Az életkor hatása 50 éves korban éri el a 0 értéket, és ezt követően negatív.

TÁBLÁZAT 3
 A párttagság elérésére vonatkozó kockázati arányok robusztus
 maximális valószínűségű becslései időszakonként, városi Kína,
 1950-96

	1950-77 (1a)	1978-96 (1b)	Változá s (1c)	1950-77 (2a)	1978-96 (2b)	Változá s (2c)
.....Nő35**	.34***	.97	.35***	.34***	.96	
*	(.05)	(.05)	(.23)	(.05)	(.05)	(.23)
.....Életkor1.4	1.16***	.82*	1.42***	1.17***	.82	
3***	(.13)	(.06)	(.08)	(.13)	(.06)	(.09)
Age2993***	.998***	1.00**	.993***	.998***	1.00**	
	(.00)	(.00)	(.00)	(.00)	(.00)	(.00)
.....Iskolai végzettség	1.04	1.21***	1.17***	1.05**	1.20***	1.15***
	(.02)	(.03)	(.03)	(.02)	(.03)	(.03)
Családi háttér:						
Új elit _____	1.65*	1.43*	.87	1.89***	1.35*	.72
	(.33)	(.21)	(.24)	(.37)	(.20)	(.19)
Régi elit _____	.48***	.99	2.07**	.54***	.94	1.74*
	(.08)	(.20)	(.50)	(.09)	(.20)	(.44)
Szülői nevelés93***	1.03	1.10***
				(.02)	(.02)	(.03)
Wald χ^2 _____	554.0			613.9		
df _____	14			16		
N események _____	255	254		255	254	
N esetek _____	1,825	2,784		1,825	2,784	

Megjegyzés: A modellek tartalmazzák az időszaki hatás és a baloldali cenzúra itt nem közölt kontrolljainak becsléseit. A robusztus SE-k zárójelben találhatóak.

* $P < .05$.

** $P < .01$.

*** $P < .001$.

párttagság, még az egyéni jellemzők és a szülők iskolai végzettségének ellenőrzése után is. A Mao-korszakban az új elit háztartások nettó 89%-os előnnyel rendelkeznek a pártba való belépés esélyét illetően, míg a régi elit háztartások nettó hátrányban vannak - az e háztartásokból származó egyének alig több mint feleannyira valószínűsítik a pártba való belépést, mint az átlagos háztartásokból származó egyének. Ez hatalmas nettó különbséget jelent a régi és az új eliteszoportok között: a Mao-korszakban az új elit háztartásaiból származó egyének párttagságának nettó esélye több mint háromszorosa volt a régi elit háztartásaiból származó egyénekének esélyének.

Ezek a különbségek a Mao utáni korszakban nagymértékben szűkülnek. Az új elit háztartások nettó előnye fennmarad, de úgy tűnik, hogy csökken a nagyságrendje, bár ezeknek a hatásoknak a változása az egyes időszakokban nem statisztikailag szignifikáns. A régi elit háztartások hátránya azonban teljesen eltűnik az átlagos háztartásokhoz

Forradalom, reform és státuszöröklés
képest, és az együttthatókban bekövetkezett változás statisztikailag
szignifikáns. A Mao utáni korszakban a párttagság sokkal nyitottabbá vált
a régi elit háztartásokból származó személyek számára, akik nem

már nem szenvednek olyan megkülönböztetést, mint a Mao-korszakban. Az új elit háztartások megőrzik nettó előnyüket a többiekkel szemben, bár vannak arra utaló jelek, hogy ez az előny csökkenhet.

A táblázatokban nem szereplő külön elemzésekben közelebbről megvizsgáltuk az új és a régi elitbe sorolt csoportok közötti különbségeket. A forradalmi káder- és a pártháztartások előnyei hasonló nagyságrendűek voltak a Mao-korszakban, de a Mao utáni időszakban a forradalmi káderháztartások előnyei megmaradtak, míg a pártháztartásoké eltűntek.¹¹ A régi elit kategóriáján belül a fekete háztartások hátrányos megkülönböztetése sokkal súlyosabb volt, mint a középosztálybeli háztartásoké a Mao-korszakban, bár mindkét csoportot hátrányos megkülönböztetés érte az átlagos háztartásokhoz képest. Ezek a különbségek statisztikailag szignifikánsak voltak az időszakokon belül.¹² A kulturális forradalom 1966-os kezdete előtti és utáni Mao-időszakon belüli különbségeket is vizsgáltuk, és azt találtuk, hogy az új elit előnyei és a régi elit hátrányai a kulturális forradalom időszakára korlátozódtak. Az általunk a teljes Mao-korszakra vonatkozóan kimutatott hatások valójában a kulturális forradalom hatásának voltak köszönhetőek.¹³

AZ ELIT POZÍCIÓK ELÉRÉSE

A Kínával kapcsolatos korábbi kutatások kimutatták, hogy az 1949 utáni időszakban kétféle elit foglalkozás létezik. Az elit kormányzati és vezetői pozíciók olyan presztízsértékű állások, amelyek a személyek és a vagyon feletti döntéshozatali hatalommal járnak. A magas szakmai pozíciók olyan előkelő pozíciók, amelyek ritka képességek gyakorlását foglalják magukban, és viszonylag magas díjazásban részesülnek, de nem rendelkeznek azzal a hatalommal, amelyet a vezetői pozíciók gyakorolnak. Korábbi kutatások kimutatták, hogy az elitpozíciók e két különböző típusának betöltése különböző szintű szűrést igényel a különböző egyéni megbízólevelek tekintetében, a politikai megbízólevelek pedig

¹¹ A káderháztartások kockázati aránya gyakorlatilag nem változott a Mao-korszakhoz képest, 1,74 volt, míg a pártháztartásoké 0,98-ra csökkent.

¹² A Mao-korszakban a fekete háztartások kockázati aránya 0,07, míg a középosztálybeli háztartásoké 0,68 volt.

¹³ A kulturális forradalom előtti időszakban nem voltak kimutatható csoportkülönbségek, míg a kulturális forradalom évtizedében az új elit előnyei és a régi elit hátrányai nagyok és statisztikailag szignifikánsak voltak. Az időszakok közötti különbség az új elit háztartások esetében statisztikailag szignifikáns volt. Ezen alternatív elemzések eredményei kérésre rendelkezésre állnak. Az időszaki kontrollváltozó nem volt statisztikailag szignifikáns, ami azt jelenti, hogy azok, akik a Mao-korszakban párttagságra jogosultak voltak, nem léptek be nagyobb arányban a pártna a Mao utáni időszakban, mint azok, akik ebben az időszakban léptek be a kockázati csoportba. Az alternatív időspecifikációk tesztelése során azt találtuk, hogy

1422

Forradalom, reform és státuszöröklés

a lineáris modell nem illeszkedett olyan jól, mint a kétperiódusos modell, míg a háromperiódusos modell jobban illeszkedett.

az igazgatási pozíciók esetében sokkal fontosabb, mint az iskolai végzettség, és ez fordítva igaz a szakmai pozíciók esetében (Walder 1995; Walder et al. 2000). Még senki sem vizsgálta, hogy a régi és új elit háztartásokban élő szülők milyen mértékben tudták státuszukat átörökíteni utódaikra, a szülői végzettség és az egyéni jellemzők nélkül.

Elit igazgatási állások

A 4. táblázat részben megismétli a korábban közzétett eredményeket az iskolázottság és a párttagság közigazgatási karrierre gyakorolt változó hatásáról (Walder et al. 2000). Tekintettel korábbi megállapításainkra, miszerint a háztartási státusznak erős nettó hatása van a párttagságra, az 1. és 2. modell abban különbözik, hogy az egyéni párttagságot kontrollváltozóként tartalmazza. Ez segít meghatározni, hogy a háztartási hatás mekkora része köszönhető a válaszadók párttagságának. A Mao-korszakban az iskolázottságnak a párttagsághoz viszonyított szerény hatása nyilvánvaló. Mindkét modellben egy év iskolai végzettség csak 7%-kal, illetve 8%-kal növelte az elit közigazgatási poszt elérésének esélyét. Ez azt jelenti, hogy hat év oktatás (az általános iskola és a középiskola befejezése közötti különbség) csak 50%-kal növeli az esélyt (1,07⁶ p 1,50). A Mao-korszakban egyértelmű a politikai megbízólevél túlnyomó jelentősége (4. táblázat, 2a. oszlop). A párttagság több mint hétszeresére növelte a közigazgatási tisztség esélyét - ez a szám megegyezik a több mint 29 éves iskolai végzettség hatásával (1,07²⁹ p 7,11).

A táblázatból a Mao-korszakkal kapcsolatban az a figyelemre méltó megállapítás derül ki, hogy az elit háztartás egyik típusa sem biztosított előnyöket az oktatás és a párttagság mellett - a kulturális forradalom megállította az elit közigazgatási tisztségek öröklődését. Ez a Mao-korszak utolsó évtizedének radikális elitellenes politikájának hatását mutatja: 1966 után a fiatalok egy egész generációját küldték vidékre, az egyetemeket bezárták, majd később csökkentett létszámmal nyitották meg újra, a tisztviselők nagy részét több évre vidéki munkára küldték, és a rendszeres előléptetési gyakorlatot korlátozták (Unger 1982; Zhou és Hou 1999). Az ~~ön~~ népesség kisebb mintái több mint 20 évvel ezelőtt hasonló következtetésekre vezettek (Parish 1984). Ez az első alkalom, hogy egy országos valószínűségi minta megerősítette, hogy a Mao-korszak politikája milyen mértékben gátolta a státusz öröklését az elit háztartásokban. Kína ebben a tekintetben talán egyedülálló volt az érett államszocialista rendszerek között.

Mao után az új elit háztartások gyorsan visszanyerték azt a képességüket, hogy státuszukat az utódokra ruházzák át. Ez annak ellenére igaz, hogy az életkor, az iskolai végzettség és a párttagság hatásai alig változtak. A hatéves iskolai végzettség most megduplázza az

Forradalom, reform és státuszöröklés
elit adminisztrátori poszt elérésének esélyét (1,14⁶ p 2,19). A piacok
elterjedése ellenére az

Forradalom, reform és státuszöröklés

kénytelenek vagyunk a *volt* párttagokra hivatkozni (Gerber 2000).

ennek az egyéni párttagság által közvetített része. Az új elit háztartások becsült nettó előnye az 1. modellben 74%, ez a 2. modellben, amely a válaszadók párttagságát ellenőrzi, 39%-ra zsugorodik, és marginális statisztikai szignifikanciával bír. Mindkét modellben az új elit státusz nettó hatása több mint háromszorosára nő Mao után, és ez a különbség mindkét modellben statisztikailag szignifikáns.

A táblázatokban nem szereplő külön elemzésekben közelebről megvizsgáltuk az új és a régi elitbe sorolt csoportok közötti különbségeket, és egy figyelemre méltó eredményt találtunk. A párttagság megszerzéséhez hasonlóan azt találtuk, hogy az új elit háztartásainak előnyei a Mao utáni korszakban a forradalmi káder háztartásokra korlátozódtak - a pártháztartásokból származók előnyei nem jelentek meg.¹⁵ Amikor a Mao-korszakon belüli különbségeket vizsgáltuk, azt találtuk, hogy a kockázati halmazban szereplő 224 új elit háztartásból származó személy közül egyik sem jutott elit igazgatási pozícióba a kulturális forradalom időszakában, így lehetetlenné vált, hogy értelmes becsléseket készítsünk a modell számára. Azok közül, akik ilyen pozícióba kerültek, majdnem mindannyian hétköznapi (proletár) háztartásokból származtak. Nyilvánvaló, hogy mind a káder-, mind a pártháztartásokat nagyon keményen sújtotta a kulturális forradalom politikája.¹⁶

Elite szakmai állások

Az 5. táblázat részben megismétli azokat a korábbi publikációkat is, amelyek az oktatás és a párttagság nagyon eltérő szerepét dokumentálták az elit szakmai karrierjében (Walder 1995; Walder et al. 2000). Most először azonban felmérhetjük, hogy a családi háttér milyen mértékben befolyásolja e pozíciók elérését, és hogy ez hogyan változott az idők folyamán. A korábbi publikációkhoz hasonlóan azt találjuk, hogy a párttagságnak nincs hatása az elit szakmai pozíció elérésére, míg az iskolai végzettségnek masszív hatása van. Az oktatás és a párttagság relatív hatása erre a karrierútra állandó volt a történelem során.

¹⁵ A káderháztartások kockázati aránya 1,61 volt, és 0,05 szinten szignifikáns, míg a pártháztartásoké 1,18 volt. Az 1978-96 közötti időszakra vonatkozó kontrollváltozó statisztikailag szignifikáns volt, ami rehabilitációs hatást jelez - azok, akik jogosultak voltak az előléptetésre, de a Mao-korszakban elhalasztották őket, mintegy 72%-kal nagyobb valószínűséggel jutottak el egy elit közigazgatási posztra, mint azok, akik 1977 után kerültek a kockázati csoportba. A kohorsz/osztály/időszak interakciós terminus tesztje azt mutatta, hogy e tekintetben nem voltak csoportkülönbségek.

¹⁶ A lineáris időspecifikáció nem illeszkedett olyan jól, mint az itt közölt kétperiódusú modell. A Mao utáni időszak új elitelőnyei nem az oktatáshoz való jobb hozzáférésnek voltak köszönhetőek. Az eredmények nem változtak, amikor a válaszadó iskolai végzettségét kizártuk a modellekből.

5. TÁBLÁZAT

Az elit szakmai pozíciók elérésére vonatkozó kockázati arányok
robosztus maximális valószínűségű becslései időszakonként, városi Kína,
1950-96

	1950-77 (1a)	1978-96 (1b)	Változás (1c)	1950-77 (2a)	1978-96 (2b)	Változás (2c)
Női _____	.57 (.17)	.77 (.16)	1.36 (.41)	.57 (.18)	.78 (.17)	1.36 (.42)
Kor _____	.79* (.08)	.98 (.07)	1.24 (.16)	.79* (.08)	.98 (.07)	1.24 (.16)
Age2 _____	1.003 (.00)	.999 (.00)	1.00 (.00)	1.003 (.00)	1.000 (.00)	1.00 (.00)
Iskolai végzettség ...	1.39*** (.06)	1.46*** (.07)	1.09 (.06)	1.37*** (.06)	1.46*** (.07)	1.06 (.06)
Párttagság ...	1.51 (.58)	1.37 (.45)	.91 (.47)	1.71 (.69)	1.41 (.47)	.86 (.46)
Családi háttér:						
Új elit _____	.70 (.36)	1.29 (.32)	1.83 (.96)	.59 (.31)	1.21 (.30)	2.06 (1.08)
Régi elit _____	1.83** (.37)	1.76** (.34)	.96 (.28)	1.49* (.30)	1.68** (.34)	1.13 (.35)
Szülői nevelés ...				1.08* (.03)	1.03 (.03)	.95 (.03)
Wald χ^2 _____		302.5			306.1	
df _____		16			18	
N események _____	61	116		61	116	
N esetek _____	1,802	2,877		1,802	2,877	

Megjegyzés: - A modellek tartalmazzák az időszaki hatás és a baloldali cenzúra itt nem közölt kontrolljainak becsléseit. A robusztus SE-k zárójelben találhatók.

* $P < .05$.

** $P < .01$.

*** $P < .001$.

Népköztársaság. Az oktatás minden egyes éve mintegy 37-46%-kal növelte az elit szakmai pozíció esélyét, és a szülői iskolai végzettség kontrolljának (2. modell) bevonása gyakorlatilag nincs hatással ezekre a becslésekre. Az 5. táblázat két új eredményt mutat be. Először is, az elit szakmák menedéket jelentettek a régi elit háztartások utódai számára a Mao-korszakban, amikor a pártba való belépéskor diszkriminációval szembesültek. Az oktatás masszív hatása nélkül számolva a régi elit utódai még mindig 83%-kal nagyobb valószínűséggel jutottak el elit szakmához a Mao-korszakban, mint a többi háztartás (1a. oszlop), és ez a nettó előny a szülői oktatás kontrollálása után is nagy (49%) (2a. oszlop).

A szülői iskolázottságnak erős hatása van a Mao-korszakban: minden egyes év szülői iskolázottság 8%-kal növeli annak esélyét, hogy az utódok szakmai pozíciót érjenek el (2a. oszlop). A szülői végzettség nettó hatása eltűnik a Mao utáni időszakban, de a régi elitből származók nettó előnye a Mao utáni időszakban is csökken.

Forradalom, reform és státuszöröklés
háztartások továbbra is nagyok (2b.
oszlop).
A táblázatokban nem közölt külön elemzésekben közelebbről megvizsgáltuk

az új és a régi elitbe sorolt csoportok közötti különbségeket, és egy figyelemre méltó eredményt találtunk. A régi elit háztartások előnyei mind a Mao-korszakban, mind a Mao utáni korszakban valójában teljes egészében a középosztálybeli háztartásokból származó háztartások előnyeinek köszönhetőek.¹⁷ Amikor a Mao-korszakon belüli különbségeket vizsgáltuk, azt találtuk, hogy a régi elitek (lényegében a középosztálybeliek) összevont kategóriájának előnyei a kulturális forradalom előtti időszakra korlátozódtak. A kulturális forradalom alatt előnyük eltűnt, ahogyan az várható volt.¹⁸ Végül közelebbről megvizsgáltuk az új elit előnyeinek hiányát az elit szakmák elérésében a Mao utáni időszakban, amelyről az 5. táblázatban számoltunk be. Ez annak köszönhető, hogy a modell kontrollálja a válaszdó iskolai végzettségét? Ha a válaszdó iskolai végzettségét kizárjuk a modelltől, azt találjuk, hogy az új elit háztartásokból származó személyek valóban nettó előnyt élveznek az elit szakmák megszerzésében.¹⁹ Ez azt jelenti, hogy az új elit háztartásokból származók az oktatáshoz való jobb hozzáférésük miatt a későbbi időszakban előnyt élveztek a szakmai karrierben.

Összefoglaló

Elemzésünk több egyértelmű megállapítást tesz. A legnyilvánvalóbb az, hogy Mao kulturális forradalmának sikerült megállítania - vagy talán megfordítania - az új elit háztartások azon képességét, hogy az elit státuszt átadják utódaiknak. A státusz öröklődése bizonyos szempontból folytatódott - nevezetesen az új elit erős nettó előnye a párttagság megszerzésében. Az új elitcsaládokból származók azonban nem tudták a párttagság megszerzésében rejlő előnyeiket átültetni az elit közigazgatási pozícióiba, elsősorban a kulturális forradalom évtizedének radikális politikája miatt.

A Mao-korszakkal kapcsolatos második megállapítás nem kevésbé figyelemre méltó. A régi elit háztartásokból származó egyének a Mao-korszakban - még a kulturális forradalom előtt - az egész Mao-korszakban követendő politika szerint

¹⁷ A fekete háztartások kockázati arányszáma mindkét időszakban közel 1,0 volt, ami azt jelezte, hogy a hátrányos megkülönböztetés ellenére nem szenvedtek hátrányt a normál háztartásokhoz képest. A középosztálybeli háztartásokra vonatkozó kockázati arányok valamivel nagyobbak voltak, mint amit az 5. táblázatban a régi elitre vonatkozóan közlünk.

¹⁸ A kulturális forradalom előtti időszakra vonatkozó kockázati arány 1,90 és statisztikailag szignifikáns, míg a kulturális forradalom időszakára vonatkozó kockázati arány 0,99.

¹⁹ A válaszdó iskolai végzettségét kizárva a col. Az 5. táblázat 1b. táblázatának 1,98-as kockázati arányt eredményezett az új elitre és 2,58-at a régi elitre vonatkozóan,

Forradalom, reform és státuszöröklés

mindkettő statisztikailag szignifikáns. Az 1978-96 közötti időszakra vonatkozó kontrollváltozó nem volt statisztikailag szignifikáns, ami azt jelzi, hogy azok, akiket a Mao-korszakban elit szakmai pozícióra nem vettek fel, nem nagyobb valószínűséggel jutottak ilyen kinevezéshez, mint azok, akik 1977 után kerültek a kockázati csoportba. A kohorsz/osztály/időszak interakciós terminus tesztje azt mutatta, hogy ebben a tekintetben nem voltak csoportkülönbségek. A teljes eredmények kérésre rendelkezésre állnak.

állítólag következetes megkülönböztetést szenvedtek el a munkakörök betöltése és az előléptetések során. Az eredmény világosan látszik a párttagság elemzésében, ahol a régi elit utódai sokkal alacsonyabb arányban kerültek be a pártba, mint az új elit és az összes többi háztartás tagjai. Ez a diszkrimináció azonban nem tartotta vissza őket attól, hogy elitpozíciókat érjenek el - egyszerűen csak távolabb terelte őket a közigazgatási posztoktól és az elit szakmák felé. Meglepő módon a régi elit háztartások utódai még a Mao-korszakban is (bár csak a kulturális forradalom előtt) nagy nettó előnyt élveztek az elit szakmai pozíciók elérésében, a politikai címkékben rögzített diszkrimináció ellenére, amely olyan egyértelmű hatással volt a párttagságra. Ez az előny valójában teljes egészében a középosztálybeli háztartásokból származók előnyeinek volt köszönhető, akik nem részesültek a vörös háztartásoknak járó kiváltságos bánásmódban, de nem voltak kitéve annak az aktív megkülönböztetésnek, amelyet a politika a fekete háztartásokkal szemben diktált. Érdekes, hogy a velük szembeni diszkriminációt diktáló politika ellenére a fekete háztartások még mindig nem voltak hátrányos helyzetben a szakmai karrierben az átlagos háztartásokhoz képest. A politikai karrierhez való hozzáférés megtagadása miatt ezek a háztartások az elit szakmákba való bekerüléssel kompenzáltak, amihez ugyan szükséges volt a végzettség, de nem volt szükség párttagságra. A középosztály volt az egyetlen elitcsoport, amely a Mao-korszakban generációkon átívelő státuszt tudott átadni - ez az előny nagyrészt a szülők iskolázottságának volt tulajdonítható.²⁰

A kínai piaci átmenet során megfigyelhető változásokat e történelmi háttér előtt kell értékelni. Az első nyilvánvaló megállapítás a párttagsággal kapcsolatos: a Mao utáni politikai liberalizáció ellenére, amely megszüntette a régi elit háztartásainak megkülönböztetését a párttagság terén, az új elit utódainak előnyei megmaradtak - bár ezek az előnyök a forradalmi káder háztartásaira korlátozódnak. Ennél is fontosabb az a tény, hogy a párttagság masszív hatása az elit közigazgatási pozíció elérésében a piaci reformok korában is változatlanul fennáll. Ez nem meglepő: a piaci átmenet ellenére Kína a legtöbb más átmeneti gazdaságtól eltérően egypárti állam marad.

A Mao utáni korszak legfontosabb megállapítása az, hogy a politikai kapcsolatokkal rendelkező új elit háztartások most magasabb nettó arányban jutnak elit közigazgatási pozíciókba, mint mások - bár ez az előny ismét csak a revíziós káder háztartásokra korlátozódik. E hatás nagy része a következő előnyöknek köszönhető

²⁰ Ez részben megerősíti Kelley és Klein (1977) érvelését, miszerint a forradalom általában a humán tőkével rendelkezőknek kedvez azáltal, hogy kiegyenlíti a tulajdonjogot és megszünteti az osztályhatárokat. Az ő viszonyítási pontjuk Bolívia volt, ami nem vezetett arra, hogy olyan rezsimeket vegyenek figyelembe, amelyek

1422

Forradalom, reform és státuszöröklés
képesek és akarnak szisztematikusan címkézni a háztartásokat és elosztani a gazdasági lehetőségeket, mint Kínában Mao alatt.

csatlakozik a párthoz, de ez a hatás most először mérhető. Az új elitstátusz nettó hatása háromszorosára nő a Mao utáni korszakban. Ebben a tekintetben a politikai kapcsolatok értéke megnőtt. Kína új elitjének történelmi pályája azt sugallja, hogy a kulturális forradalom vagy késleltette, vagy megszakította a háztartási státuszuk megszilárdulását - ez a felemelkedés a piaci reformmal együtt járó politikai liberalizáció során folytatódott.²¹ Nyilvánvalóan hiba lenne azt állítani, hogy ez a tervről a piacra való áttérés velejárója. Ehelyett azt mutatja, hogy a piaci átmenet hatása a vele párhuzamos politikai változásoktól függ - ebben az esetben a politikai liberalizációtól, amely gyorsan követi a radikális elitellenes politikákat.

A régi elit háztartások sorsa a Mao utáni korszakban szintén megjegyzést érdemel. A régi elit utódai előtt álló párttagsági akadályok gyorsan eltűntek, és a pártba való belépésük esélye már nem különbözik az átlagos háztartásokból származó egyénekétől. Az elit szakmai karrierjei iránti vonzalmuk azonban továbbra is fennáll. A Mao éveiben elfogadott stratégiájuk - amelyet talán a politikai diszkrimináció évtizedei alatt kialakult családi preferenciák erősítettek meg - még mindig előnyhöz vezet a szakmai karriervonalban, amely nagymértékben függ az iskolai végzettségtől. A középosztálybeli családi örökség az egyetlen olyan háztartási kategória, amely még mindig nettó előnyt biztosít az elit szakmai karrierben. Nincs jele annak, hogy a régi elit utódai még mindig nagyobb arányban kerüljenek az elit igazgatási pozíciókba.²²

KÖVETKEZTETÉS: POLITIKA ÉS TÁRSADALMI VÁLTOZÁS

Nem állíthatjuk, hogy ezek az eredmények jellemzőek a piacoknak az átmeneti gazdaságok társadalmi változásaira gyakorolt hatására. Kína két szempontból különbözik a legtöbb mai átmeneti gazdaságtól. Először is, ez az egyetlen szocialista rendszer, amely a piaci reformot közvetlenül megelőző évtizedben a meglévő politikai elit elleni hosszan tartó és masszív támadást élt át. Másodsor, Vietnam kivételével Kína az egyetlen kommunista rezsim, amely épségben fennmaradt és irányította a piaci reform folyamatát.

²¹ Itt párhuzamosságok vannak Szeleányi (1988) azon megállapításával, miszerint a forradalom előtti vállalkozói tevékenység családi öröksége előre jelezte a vállalkozói tevékenységbe való belépés lehetőségét, miután Magyarország megkezdte a vidéki piaci reformokat.

²² A mechanizmus valószínűleg a családi preferenciák idővel történő megváltozása a diszkriminációval szemben, hasonlóan azokhoz a folyamatokhoz, amelyek a nemek közötti különbségekhez vezetnek az okkupációs törekvésekben (Correll 2004). Az egyéni törekvések Correll által leírt kiigazítása valószínűleg részben felelős azért, hogy a nők tartósan alacsony arányban lépnek be a pártba és jutnak el az elit igazgatási

Forradalom, reform és státuszöröklés
pozíciókba. Az elit szakmákba való belépésnél nincs nettó nemi hatás.

reform. Az összes többi átmeneti gazdaságban többféle, alaposabb rendszerváltás történt.

Ez egy alapvetőbb kérdést vet fel: Milyen volt az elit öröklődésének mintája a piaci reformot megelőző évtizedekben más szocialista államokban?²³ Milyen hosszú távú hatása volt a politikai forradalomnak és a rendszerváltásnak az államszocializmus bevezetése után? Ha a státuszöröklést a társadalmi változások kulcsfontosságú mutatójának tekintjük, akkor ezekre a kérdésekre választ kell kapnunk, mielőtt elkezdhetnénk értékelni a piaci reform és a rendszerváltás 1989 utáni kettős hatását. A Kínában 1996-ban végzett többgenerációs életút-felmérések képesek visszanyúlni az elmúlt generációkba, hogy a társadalmi változásokat a státuszöröklés szemszögéből kövessék nyomon.

Ha ezeket a kérdéseket más átmeneti gazdaságok kontextusában vizsgálánánk, az tovább vinné a szociológiai kutatást a politika társadalmi struktúrára gyakorolt hatásának, valamint a forradalom és a reformok hosszú távú hatásának vizsgálata irányába. A mai átmeneti gazdaságok korszakos átalakulások széles skáláját élik át - a politikai intézményekben, a nagyvállalatok tulajdonosi és vállalati szervezetében, valamint gazdaságuk és a külvilág kapcsolatában. E változások hatását csak a forradalom és a szocialista fejlődés korábbi időszakának eredményeire vonatkozó ismeretek alapján lehet felmérni. Vajon a forradalom előtti elitek jobban teljesítettek-e Kelet-Európában és a Szovjetunióban a kínai energikusan kikényszerített osztálycímke-politika és a kínai kulturális forradalomhoz hasonló dolgok hiányában? Képesek voltak-e ezen országok forradalom utáni adminisztratív elitjei nagyobb arányban megszilárdítani családi státuszukat, mint a Mao alatti Kínában megfigyeltek? És most, hogy az államszocialista korszak új elitjei a posztkommunista korszak régi elitjévé váltak, vajon az 1989-es forradalmi események után jobban vagy rosszabbul teljesítenek-e utódaik, különösen azokban az országokban, amelyek gyorsan váltak erősen versenyképes választási demokráciákká? Az ezekre a kérdésekre adott válaszok arra kényszerítenek minket, hogy tovább vizsgáljuk a politikai különbségek hatását az államszocialista rendszerek között és az idők folyamán, és közelebb kerüljünk a 20. század meghatározó forradalmi mozgalmának hosszú távú hatásával kapcsolatos magabiztos válaszokhoz.

²³ Az iskolai végzettséggel kapcsolatban számos korábbi kutatás született (Ganzeboom et al. 1990; Gerber és Hout 1995; Hanley és McKeever 1997; Szele'nyi 1998, 21-41. o.); Wong 1998) és a párttagság (Szele'nyi 1987; Wong 1996; Hanley 2003). Ezek a tanulmányok azonban nem tesznek különbséget az új és a régi elit között, ami

Forradalom, reform és státuszöröklés

elemzésünk szempontjából központi jelentőségű. A régióban a foglalkozás eléréséről szóló korábbi tanulmányokat a társadalmi mobilitás és az aggregált mobilitási arányok tanulmányozása uralta, és elhanyagolta az új politikai elitre vonatkozó, koncentráltabb elemzéseket.

FÜGGELÉK

A1. TÁBLÁZAT
A változók meghatározása és leíró statisztikák (N p 3,057)

Változó	Meghatározás	Átlag	Min	Max	SD
Női	1 p női	.50	0	1	.50
Kor	A válaszadó életkora években kifejezve, változó időpontban	41.9	20	69	13.4
Iskolai végzettség	A válaszadó iskolai végzettsége években, változó időben; a felmérés időpontja alapján történő táblázatba rendezés	8.1	0	24	4.1
Párttagság1 elemzés	p párttagság, időben változó; táblázatos				.1701.38
Forradalmi káder háztartás	a pártba belépők száma alapján 1 p családi osztály címke volt "forradalmi", vagy a a válaszadó legalább egyik szülője vezető... káder, amikor a válaszadó 14 éves volt	.09	0	1	.29
Fél háztartás	1 p a válaszadó legalább az egyik szülője párttag volt, amikor a válaszadó 14 éves volt	.10	0	1	.30
Régi elit háztartás	1 p családi osztálycímke nem volt "piros" és ház- nem volt sem forradalmár-keresztés ház... tartsa sem párt háztartás	.16	0	1	.36
Hétköznapi háztartások-	háztartás 1 p a fenti kategóriákba nem tartozó				.6501.48
Elit adminisztratív post	üzem típusok; referenciakategória 1 p vezető káder, változó idő; táblázatos kimutatás a számok alapján, bárki is lépett be ilyen egy pozíció	.092	0	1	.29
Elit szakember pozíció	1 p közép- vagy magas szintű szakmai és technikai- nikus személyzet, változó idő; táblázatos összeállítás a következő adatok alapján annak számai, aki ilyen pozícióba lépett	.060	0	1	.24

HIVATKOZÁSOK

- Bauman, Zygmunt. 1974. "Hivatalosság és osztály: Az egyenlőtlenség alapjai a szocialista társadalomban". Pp. 129-48. in *Az osztályszerkezet társadalmi elemzése*, szerkesztette Frank Parkin. London: Tavistock.
- Bian, Yanjie. 1997. "Az erős kötelékek visszahozása: Indirekt kapcsolatok, hálózati hidak és álláskeresés Kínában". *American Sociological Review* 62:366-85.
- Bian, Yanjie és John R. Logan. 1996. "A piaci átmenet és a hatalom fennmaradása: A változó rétegződési rendszer a városi Kínában". *American Sociological Review* 61:739-58.
- Bian, Yanjie, Xiaoling Shu és John R. Logan. 2001. "Kommunista párttagság és a rendszer dinamikája Kínában". *Social Forces* 79:805-41.
- Bian, Yanjie és Zhanxin Zhang. 2002. "A piacosság és a jövedelemeloszlás a városi Kínában, 1988 és 1995". *Research in Social Stratification and Mobility* 19: 377-415.
- Blau, Peter M. és Danqing Ruan. 1990. "Az esélyegyenlőtlenség a városi Kínában és

Amerikában". *Research in Social Administration* 52. költés
Forsadajom, reform Me, státu, Szöklés
Burnham, James. 1941. *A menedzseri forradalom: Mi történik a világban.*
New York: John Day.
CCP Szervezési osztály. 2000. *Zhongguo gongchandang zuzhishi ziliao*

American Journal of Sociology

- [Anyagok a Kínai Kommunista Párt szervezeti történetéhez], 10. kötet. Peking: Peking: Zhonggong dangshi chubanshe.
- Correll, Shelly J. 2004. "A korlátok preferenciákká válása: Nem, státusz és a feltörekvő karrieraspirációk." *American Sociological Review* 69:93-113.
- Deng, Zhong és Donald J. Treiman. 1997. "A kulturális forradalom hatása a Kínai Népköztársaság oktatási teljesítményének alakulására". *American Journal of Sociology* 103:391-428.
- Djilas, Milovan. 1957. *Az új osztály: A kommunista rendszer elemzése*. New York: Praeger.
- Erikson, Robert és John Goldthorpe. 1992. *Az állandó áramlás*. Oxford: Oxford University Press.
- Eyal, Gil, Iva'n Szele'nyi és Eleanor Townsley. 1998. *Tőkés nélküli kapitalizmus: Class Formation and Elite Struggles in Post-Communist Central Europe*. London: Verso.
- Feldmesser, Robert A. 1960. "Társadalmi osztályok és politikai struktúra". Pp. 235-52 in *The Transformation of Russian Society*, szerkesztette Cyril Black. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Fitzpatrick, Sheila. 1978. "A kulturális forradalom mint osztályharc". Pp. 8-40. in: *Kulturális forradalom Oroszországban, 1928-1931*, szerkesztette Sheila Fitzpatrick. Bloomington: Indiana University Press.
- . 1979. *Oktatás és társadalmi mobilitás a Szovjetunióban, 1921-1934*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ganzeboom, Harry B. G., Paul M. DeGraaf és Peter Robert. 1990. "Kulturális reprodukció szocialista talajon: Intergenerational Transmission of Inequalities in Hungary." (Az egyenlőtlenségek generációk közötti átörökítése Magyarországon). *Research in Social Stratification and Mobility* 9:79-104.
- Ganzeboom, Harry B. G., Ruud Luijkx és Donald J. Treiman. 1989. "Intergenerational Class Mobility in Comparative Perspective" (Generációk közötti osztálymobilitás összehasonlító perspektívában). *Research in Social Stratification and Mobility* 8:3-84.
- Ganzeboom, Harry B. G., Donald J. Treiman és Wout C. Ultee. 1991. "Összehasonlító generációk közötti rétegződési kutatások: Three Generations and Beyond." *Annual Review of Sociology* 39:277-302.
- Gerber, Theodore P. 2000. "Tagsági előnyök vagy szelekciós hatások? Miért teljesítenek jobban a volt kommunista párttagok a posztszovjet Oroszországban". *Social Science Research* 29:25-50.
- . 2001. "A tartós pártelőnyök szelekciós elmélete Oroszországban: További bizonyítékok és következmények." *Social Science Research* 30:653-71.
- . 2002. "Strukturális változás és posztszocialista rétegződés: Oroszországban: Munkaerő-piaci átmenetek a mai Oroszországban." *American Sociological Review* 67:629-59.
- Gerber, Theodore P. és Michael Hout. 1995. "Oktatási rétegződés Oroszországban a szovjet időszakban". *American Journal of Sociology* 101:611-60.
- . 1998. "Több sokk, mint terápia: A piaci átmenet, a foglalkoztatás és a jövedelem Oroszországban, 1991-1995". *American Journal of Sociology* 104:1-50.
- . 2004. "Szigorítás: Az osztályok mobilitásának csökkenése Oroszország piaci átmenetének idején." *American Sociological Review* 69:677-703.
- Grusky, David B. és Robert M. Hauser. 1984. "Comparative Social Mobility Revisited: Models of Convergence and Divergence in Sixteen Countries (A konvergencia és divergencia modelljei tizenhat országban)." *American Sociological Review* 49:127-52.
- Hanley, Eric. 2003. "Munkások pártja vagy értelmiségiek pártja? Toborzás a kelet-európai kommunista pártokba, 1945-1988". *Social Forces* 81:1073-1105.
- Hanley, Eric és Matthew McKeever. 1997. "The Persistence of Educational

Forradalom, reform és státuszöröklés

Az egyenlőtlenségek az államszocialista Magyarországon: Trajectory-Maintenance versus Counterselection". *Sociology of Education* 70:1-18.

Hanley, Eric, Natasha Yershova és Richard Anderson. 1995. "Oroszország-Öreg bor a

American Journal of Sociology

- egy új palackot? Az orosz elit körforgása és újratermelődése, 1983-1993". *Elmélet és társadalom* 24:639-68.
- Hauser, Seth M. és Yu Xie. 2005. "A kereseti egyenlőtlenségek időbeli és regionális eltérései: Urban China in Transition between 1988 and 1995." (Városi Kína az átmenetben 1988 és 1995 között). *Social Science Research* 34:44-79.
- Hout, Michael. 1988. "Bővülő univerzalizmus, kisebb strukturális mobilitás: Az amerikai foglalkozási struktúra az 1980-as években." *American Journal of Sociology* 93: 1358-1400.
- Hu, Songhua. 2008. *Családi háttér és életesélyek a városi Kínában: 1950-1996*. Saarbru" ken: VDM Verlag.
- Ishida, Hiroshi, Walter Miller és John M. Ridge. 1995. "Osztályszármazás, osztálycél és oktatás: A Cross-national Study of Ten Industrialized Nations (Tíz iparosodott nemzet nemzetek közötti tanulmánya)." *American Journal of Sociology* 101:145-93.
- Kelley, Jonathan és Herbert S. Klein. 1977. "A forradalom és az egyenlőtlenség újjászületése: A rétegződés elmélete a forradalom utáni társadalomban". *American Journal of Sociology* 26:78-99.
- Konrad, George és Ivan Szele'nyi. 1979. *Az értelmiségiek az osztályhatalom felé vezető úton*, fordította A. Arato és R. E. Allen. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Kraus, Richard Curt. 1981. *Osztálykonfliktus a kínai szocializmusban*. New York: Columbia University Press.
- Lee, Hong Yung. 1991. *A forradalmi kérdésektől a párttechnokratáig a szocialista Kínában*. Berkeley és Los Angeles: University of California Press.
- Li, Bobai és Andrew G. Walder. 2001. "Karrierépítés mint pártmecenatúra: Támogatott mobilitás a kínai közigazgatási elitbe, 1949-1996". *American Journal of Sociology* 49:1371-1408.
- MacFarquhar, Roderick és Michael Schoenhals. 2006. *Mao utolsó forradalma*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Massey, Garth, Randy Hodson és Dus'ko Sekulic'. 1992. "Politikai hovatartozás és társadalmi mobilitás a szocialista Jugoszláviában". *Research in Social Stratification and Mobility* 11:233-58.
- Moore, Barrington, Jr. 1944. "A Szovjetunió Kommunista Pártja, 1928-1944: A Study in Elite Formation and Function (Tanulmány az elit kialakulásáról és működéséről)". *American Sociological Review* 9:267-78.
- Nee, Victor. 1989. "A piaci átmenet elmélete: Az újraelosztástól a piacokig az államszocializmusban." *American Sociological Review* 54:663-81.
- . 1991. "Társadalmi egyenlőtlenségek az államszocializmus reformjában: Az újraelosztás és a piacok között az államszocializmusban". *American Sociological Review* 56: 267-82.
- . 1996. "A piaci társadalom kialakulása: A rétegződés változó mechanizmusai Kínában". *American Journal of Sociology* 101:908-49.
- Parish, William L. 1984. "Destratifikáció Kínában." Pp. 84-120 in *Class and Social Stratification in Post-revolution China*, szerkesztette James L. Watson. Cambridge: Cambridge University Press.
- Parish, William L. és Ethan Michelson. 1996. "Politika és piacok: Kettős átalakulások." *American Journal of Sociology* 101:1042-59.
- Peng, Yusheng. 1992. "Bérmeghatározás a városi és vidéki Kínában: A Comparison of Public and Private Industrial Sectors." (A bérek alakulása a köz- és a magániparban). *American Sociological Review* 57:198-213.
- Rizzi, Bruno. (1939) 1985. *A világ bürokratizálódása*. New York: Free Press.
- Ros és Alja Guseva. 2001. "A múltbeli kommunista párttagság kiváltságai Oroszországban és az endogén váltó regresszió". *Social Science Kutatás* 30:641-52.
- Szele'nyi, Iva'n. 1988. *Szocialista vállalkozók: Embourgeoisement in Rural Hungary*. Madison: University of Wisconsin Press.

Forradalom, reform és státuszöröklés

Szeleányi, Iván és Szeleányi Szonja. 1995. "Az elitek körforgása vagy reprodukciója az elitváltás során

American Journal of Sociology

- Kelet-Európa posztkommunista átalakulása: Bevezetés". *Elmélet és társadalom* 24:615-38.
- Szeleányi, Szonja. 1987. "Társadalmi egyenlőtlenség és párttagság: A Magyar Szocialista Munkáspártba való felvétel mintái". *American Sociological Review* 52:559-73.
- . 1998. *Tervezett egyenlőség: A desztrifikáció nagy kísérlete a szocialista Magyarországon*. Stanford, Kalifornia: Stanford University Press.
- Szeleányi, Szonja, Szeleányi Iva'n és Kova'ch Imre. 1995. "A magyar posztkommunista elit kialakulása: Circulation in the Politics, Reproduction in the Economy." (A politikai körforgás, a gazdasági reprodukció). *Elmélet és társadalom* 24:697-722.
- Timasheff, N. S. 1944. "Vertikális társadalmi mobilitás a kommunista társadalomban". *American Journal of Sociology* 50:9-21.
- Treiman, Donald J., szerk. 1998. *Life Histories and Social Change in Contemporary China: Ideiglenes kódkönyv*. Los Angeles: UCLA Institute for Social Science Research. Trotsky, Leon. (1937) 1972. *Az elárult forradalom: Mi a Szovjetunió és Hová tart?* New York: Pathfinder.
- Unger, Jonathan. 1982. *Oktatás Mao alatt: Osztály és verseny a kantoni iskolákban, 1960-1980*. New York: Columbia University Press.
- Walder, Andrew G. 1985. "A társadalmi mobilitás politikai dimenziója a kommunista államokban: Gondolatok a Szovjetunióról és Kínáról". *Research in Political Sociology* 1:101-17.
- . 1986. *Kommunista neotradicionalizmus: Munka és tekintély a kínai iparban*. Berkeley és Los Angeles: University of California Press.
- . 1995. "A karriermobilitás és a kommunista politikai rend". *American Sociological Review* 60:309-28.
- . 2002. "Piacok és jövedelmi egyenlőtlenségek a vidéki Kínában: Politikai előnyök egy bővülő gazdaságban." *American Sociological Review* 67:231-53.
- . 2003. "Az elit lehetőségei az átmeneti gazdaságokban". *American Sociological Review* 68:899-916.
- Walder, Andrew G., Bobai Li és Donald J. Treiman. 2000. "Politika és életesélyek egy államszocialista rendszerben: Kettős karrierutak a városi kínai elitbe, 1949 és 1996 között". *American Sociological Review* 65:191-209.
- Walder, Andrew G. és Giang Hoang Nguyen. 2008. "Tulajdonlás, szervezethez és jövedelmi egyenlőtlenség: Market Transition in Rural Vietnam." *American Sociological Review* 73:251-69.
- Whyte, Martin K. 1973. "A bürokrácia és a modernizáció Kínában: A maoista kritika." *American Sociological Review* 38:149-63.
- Wong, Raymond Sin-Kwok. 1996. "A csehszlovák és a magyar kommunista pártok társadalmi összetétele az 1980-as években". *Social Forces* 75:61-90.
- . 1998. "A családi környezet többdimenziós hatásai az oktatásban: A szocialista Csehszlovákia esete". *Sociology of Education* 71:1-22.
- Wu, Xiaogang. 2002. "Munkaegységek és jövedelmi egyenlőtlenségek: A piaci átmenet hatása a városi Kínában." *Social Forces* 80:1069-99.
- . 2006. "Kommunista káderek és piaci lehetőségek: Az önfoglalkoztatásba való belépés Kínában, 1978-1996". *Social Forces* 85:389-411.
- Wu, Xiaogang és Donald J. Treiman. 2007. "Egyenlőtlenség és egyenlőség a kínai szocializmusban: A Hukou-rendszer és a nemzedékek közötti foglalkozási mobilitás." *American Journal of Sociology* 113:415-45.
- Wu, Xiaogang és Yu Xie. 2003. "A piac kifizető? Az oktatás jövedelmi hozzájárása a városi Kínában". *American Sociological Review* 68:425-42.
- Xie, Yu és Emily Hannum. 1996. "A kereseti egyenlőtlenségek regionális eltérései a reformkori városi Kínában". *American Journal of Sociology* 101:950-92.
- Zhou, Xueguang. 2002. "Gazdasági átalakulás és jövedelmi egyenlőtlenségek a városi Kínában: Evidence from Panel Data." *American Journal of Sociology* 105:1135-74.

Forradalom, reform és státuszöröklés

- Zhou, Xueguang és Liren Hou. 1999. "A kulturális forradalom gyermekei: Az állam és az életpálya a Kínai Népköztársaságban". *American Sociological Review* 64:12-36.
- Zhou, Xueguang, Nancy Brandon Tuma és Phyllis Moen. 1996. "Stratifikációs dinamika az államszocializmusban: A városi Kína esete, 1949-1993." *Social Forces* 74:759-96.
- . 1997. "Intézményi változások és a munkahelyváltás mintái a városi Kínában 1949 és 1994 között". *American Sociological Review* 62:339-65.